

Programevaluering av masterstudiet i rettsvitenskap – egnevaluering

Innhold

1 Innledning	4
2 Ledelsesvurdering	5
3 Oppbygging av masterprogrammet	6
3.1 Innledning	6
3.2 Obligatorisk del	8
3.3 Valgemner	9
3.4 Læringsutbytte og ferdighetsstigen	10
3.5 Faglig ledelse, kvalitetssikring og kvalitetsutvikling, studentmedvirkning.....	13
4 Programmets fagmiljø	16
4.1 Generelt om fagmiljøet	16
4.2 Hvem underviser og sensurer?	16
4.3 Pedagogisk kompetanse.....	17
3.4 Administrasjon	18
5 Undervisning og undervisningsformer	20
5.1 Generelt om undervisningen	20
5.2 Muntlig trening i undervisningen.....	21
5.3 Skrivetrening i undervisningen.....	21
5.4 Andre kjerneferdigheter.....	22
5.5 Klarspråk.....	23
6 Vurdering og vurderingsformer	25
7 Tverrfaglige temaer	28
7.1 Likestillings- og kjønnsperspektiver	28
7.2 EU- og EØS-rett.....	28
7.3 Internasjonale perspektiver	29
8 Læringsmiljø og infrastruktur	30
8.1 Læringsmiljø	30
8.2 Fysisk infrastruktur	31
9 Effekter av pandemien	33
10 Gjennomstrømming og arbeidslivsrelevans.....	34
10.1 Gjennomstrømming	34
10.2 Arbeidslivsrelevans.....	36
11 Internasjonalisering og utveksling	39
12 Kjønnbalanse, likestilling og mangfold	41
13 Forståelse og bruk av kunstig intelligens (KI)	44
Kilder	46

Vedlegg.....48

1 Innledning

Universitetet i Oslo vedtok et kvalitetssystem for utdanningsvirksomheten for første gang i 2004. Gjeldende utgave ble vedtatt 8. desember 2020. Kvalitetssystemet stiller krav om at det innenfor en seksårsperiode foretas en programevaluering som ser på helheten i hvert studieprogram. Formålet med evalueringen er å vurdere kvaliteten på programmet og mulighetene for videreutvikling av programmet. Programevalueringen består av to deler; først en egevaluering og deretter en evaluering foretatt av et eksternt panel. Egevalueringen inngår i kunnskapsgrunnlaget for den eksterne evalueringen.

Masterprogrammet i rettsvitenskap på UiO ble sist evaluert i 2018. Perioden fra 2018 og til våren 2024 beskrives i denne egevalueringen. Et eksternt panel vil bli oppnevnt i løpet av sommeren 2024, og planen er at de har sluttført sitt arbeid i løpet av inneværende år.

Denne egevalueringen er skrevet med utgangspunkt i et mandat (vedlegg X), som i sin tur er basert på kravene i kvalitetssystemet, kommentarene fra det eksterne panelet i forrige evaluering og innspill fra Programrådet for Master i rettsvitenskap (PMR).

Senter for erfaringsbasert juridisk læring (CELL) er et ressurscenter ved Det juridiske fakultet for innovasjon og utvikling av jusutdanning i Norge. Senteret ble opprettet i 2018 etter gjennomføringen av sist programevaluering av Master i rettsvitenskap på UiO.

CELL jobber med å forbedre jusutdanningen og studentenes læringsmiljø, driver utvikling og testing av nye digitaliserings- og KI-baserte verktøy og dyrker fram nordisk juridisk fagdidaktikk som et fag- og forskningsfelt. Senteret oppnådde status som Senter for fremragende utdanning (SFU) i 2020. Gjennom CELL har den faglige diskusjonen om undervisningsutvikling og pedagogikk ved fakultetet økt og statusen til dette arbeidet er hevet. Mye av utviklingen som er beskrevet i denne egevalueringen kan tilskrives CELL.

Kommentert [JG1]: Innledningen er ikke ferdig.

2 Ledelsesvurdering

[Ledelsesvurdering: Gjør oppbyggingen av programmet sammen med undervisnings- og vurderingsformer, læringsmiljø og infrastruktur at studentene når læringsmålene vi har satt?]

Kommentert [JG2]: Kommer.

3 Oppbygging av masterprogrammet

3.1 Innledning

Mastergraden i rettsvitenskap består av 300 studiepoeng (stp.) og er normert til fem års varighet. Ettersom det er et profesjonsstudium, utgjøres 190 av studiepoengene av obligatoriske emner. På bachelornivå inngår emnene examen philosophicum og examen facultatum

Studiet er bygd opp av fem studieår over ti semestre. 1. og 3. studieår består hovedsakelig av privatrettslige emner, mens 2. og 4. studieår hovedsakelig består av offentligrettslige emner. 5. studieår består av en masteroppgave i kombinasjon med tre valgemner, eller en stor masteroppgave på 60 stp. Ingen emner er større enn 30 stp. Studentene har fra en til tre avsluttende eksamener hvert semester.

De første tre årene består av obligatoriske emner som skal tas i angitt og tydelig anbefalt rekkefølge, med unntak av 10 studiepoeng i 3. studieår, som skal være et valgemne på bachelor-nivå. Fjerde studieår har 40 obligatoriske studiepoeng og 20 studiepoeng som velges delvis fritt. 5. studieår er en ren valgdelt. Dette året kan tas som ett semester med valgemner eller utveksling etterfulgt av en 30 studiepoengs masteroppgave. Alternativt kan hele året brukes på å skrive en masteroppgave på 60 poeng.

Oppdatert tabell viser studieløpet gjeldende fra våren 2024:

10. semester	<u>JUR5030 – Masteroppgave 30 studiepoeng, master i rettsvitenskap</u>		
9. semester	<u>Valgemner og valgemneprofiler / Utdveksling</u>	<u>Valgemner og valgemneprofiler / Utdveksling</u>	<u>Valgemner og valgemneprofiler / Utdveksling</u>
8. semester	<u>JUS4111 – Metode og etikk</u>	<u>Valgemner og valgemneprofiler / Utdveksling</u>	Semi-obligatorisk emne; enten <u>JUS4121 – Rettsøkonomi I</u> , <u>JUS4122 – Retts sosiologi I</u> eller <u>JUS4123 – Rettsfilosofi</u>
7. semester	<u>JUS4212 – Sivilprosess (10 sp)</u>	<u>JUS4213 – Strafferett og straffeprosess (20 sp)</u>	
6. semester	<u>JUS3213 – Formuerett II (20 sp)</u>		<u>Valgemne på bachelornivå: Valgemner og valgemneprofiler</u>
5. semester	<u>JUS3112 – Formuerett I (22 sp)</u>		<u>JUS3220 – Retts historie (8 sp)</u>
4. semester	<u>JUS2211 – Forvaltningsrett og EØS-rett</u>		
3. semester	<u>JUS2111 – Statsforfatningsrett, folkerett og menneskerettigheter</u>		<u>JFEXFAC04 – Examen facultatum - rettsvitenskapelig variant</u>
2. semester	<u>JUS1211 – Privatrett II</u>		
1. semester	<u>EXPHIL03 – Examen philosophicum</u>	<u>JUS1111 – Privatrett I</u>	
	10 studiepoeng	10 studiepoeng	10 studiepoeng

3.2 Obligatorisk del

Den obligatoriske delen i rettsstudiet består av følgende emner, hvor disse fagområdene inngår:

- JUS1111 Privatrett I
  - Rettskilder til fots (1 stp.)
  - Avtale- og kjøpsrett (10 stp.)
  - Erstatningsrett (9 stp.)
- JUS1211 Privatrett II
  - Juridisk metodelære (7 stp.)
  - Fast eiendoms rettsforhold (11 stp.)
  - Familie- og arverett (12 stp.)
- JUS2111 Statsforfatningsrett, folkerett og menneskerettigheter
  - Statsforfatningsrett (10 stp.)
  - Folkerett (5 stp.)
  - Menneskerettigheter (5 stp.)
- JFEXFAC04 Exfac. rettsvitenskapelig variant (10 stp.)
- JUS2211 Forvaltningsrett og EØS-rett
  - Almennelig forvaltningsrett (13 stp.)
  - Velferdsrett (7 stp.)
  - Miljørett (5 stp.)
  - EØS-rett (5 stp.)
- JUS3112 Formuerett I
  - Avtalerett (4 stp.)
  - Kontraktsrett (12 stp.)
  - Pengekravsrett (6 stp.)
- JUS3220 Rettshistorie 8 stp
- JUS3213 Formuerett II
  - Selskapsrett (6 stp.)
  - Dynamisk formuerett (14 stp.)
- JUS4212 Sivilprosess 10 stp
- JUS4213 Strafferett og straffeprosess
  - Strafferett (10 stp.)
  - Straffeprosess (10 stp.)
- JUS4111 Metode og etikk
  - Metode (7 stp.)
  - Etikk (3 stp.)
- Perspektiv-emne. Studentene velger mellom tre emner:
  - JUS4121 Rettsøkonomi
  - JUS4122 Rettssosiologi
  - JUS4123 Rettsfilosofi

Studiemodellen er i prinsippet lik som ved sist programevaluering i 2018, det vil si fortsatt 2011-modellen. Imidlertid har vi gjort flere sentrale endringer innenfor studieårene. Endringene handler om rekkefølgen av fag og innføring av nye undervisnings- og vurderingsformer. Undervisnings- og vurderingsformer beskrives nærmere i kapittel 4.

Programrådet for Master i rettsvitenskap (PMR) vedtok med virkning fra våren 2021 å endre oppbygningen på tredje studieår. Bakgrunnen for endringen var et ønske om å styrke fagene konkurs-

og panterett i den obligatoriske delen av studiet. Emnet JUS3220 Retts historie fra sjette til femte semester, noe som gav rom for å øke studiepoengene på Formuerett II fra 12 til 20 studiepoeng.

Den andre større endringen i den obligatoriske delen er på fjerde studieår, vedtatt med virkning fra våren 2024. Fagene sivilprosess, straffeprosess og strafferett hadde frem til da inngått i ett felles emne på 30 studiepoeng, JUS4211 Prosess og strafferett. Studentene har gjennom flere år meldt at emnet var svært krevende, og emnet har hatt svært høye gjentakstall.¹

For å forsøke å løse disse utfordringene, ble JUS4211 delt opp i to nye emner, JUS4212 Sivilprosess og JUS4213 Strafferett og straffeprosess. Formålet med endringen var å gi studentene mulighet til å spre sjunde semester over to semestre dersom de synes det blir for tøft å ta alt på ett semester, samtidig som man opprettholder den samme faglige og pedagogisk funderte rekkefølgen på fagene.

3.3 Valgemner

Som del av 3. og 4. studieår skal studentene velge ett valgemne på 10 studiepoeng. I 5. studieår velger de mellom ordinær (30 studiepoeng) eller stor (60 studiepoeng) masteroppgave i selvvalgt tema. De som velger å skrive ordinær masteroppgave, skal avlegge tre valgemner som del av 5. studieår. Studentene kan velge bort valgemner på 5. studieår til fordel for et semester i utlandet. Det er krav om at studentene avlegger et engelsk valgemne, men studenter som reiser på utveksling har unntak fra kravet.

Valgemnet som skal avlegges på 3. studieår, skal være på bachelornivå. Alle andre valgemner som skal inngå i graden, må være på masternivå. Emnene som tilbys på bachelornivå, er «heis-emner», det vil si en bachelorvariant av et emne på masternivå. Undervisnings- og vurderingsform er lik som på masternivå, men med tilpassede læringsmål og litteraturliste for bachelornivået.

Studentene kan velge blant alle valgemner som tilbys ved Det juridiske fakultet. Dette inkluderer juridiske emner og emner innen menneskerettigheter, kriminologi, rettssosiologi og forvaltningsinformatikk. Det at studentene kan velge blant emner fra hele fakultets portefølje, gir studentene økt valgfrihet og kan øke tverrfagligheten i studiet. I tillegg er emnene Rettspsykologi (PSY4315 på Psykologisk institutt) og Retorikk i rettsalen (RETKOM2107 ved Institutt for lingvistiske og nordiske studier) godkjent som valgemner.

Fakultetet tilbyr til sammen 67 juridiske valgemner, fordelt på høst- og vårsemesteret. Ca. halvparten av emnene tilbys både på bachelor- og masternivå, mens resten tilbys kun på masternivå. De juridiske valgemnene fordeler seg omtrent jevnt mellom offentligrettslige og privatrettslige fag.

Valgemnene ved fakultetet er organisert i *profiler*. Profilene synliggjør en faglig sammenheng og fordypning i valgdelen. Det er frivillig om studentene ønsker å velge en profil; de står fritt til å velge blant alle emnene som tilbys. Nåværende valgemneportefølje er organisert i følgende profiler:

- Individvern, rettsstat og velferd
- Internasjonal rett og menneskerettigheter
- Jus og teknologi
- Konflikthåndtering og prosess, tvist og straff
- Marked, innovasjon og konkurranse

¹ Det juridiske fakultet, UiO. Rapport fra arbeidsgruppe for 4. studieår. 2023. <https://www.uio.no/foransatte/enhetssider/jus/ledelses-og-utvalgsmoter/pmr/moter/2023/M%C3%B8te%20vedlegg-og-dokumenter/rapport-fra-arbeidsgruppen-for-4.-studiear.pdf> hentet 14.05.2024.

- Ressursforvaltning, bærekraft og miljø
- Selskap, transaksjon og finans

I tillegg kan studentene velge blant flere metode- og ferdighetsemner, som praksis enten via fakultetets praksisplasser eller ved et lengre praksisopphold med rettshjelptiltak som Jussbuss og Juridisk rådgivning for kvinner (JURK). Fakultetet har også et emnetilbud innen prosedyre, et norsk emne Prosedyre hvor studentene oppøver seg muntlige ferdigheter innenfor prosedyre, og et engelsk emne Moot Court hvor trening og eventuell deltagelse i en internasjonal prosedyrekonkurranse inngår.

Valgemnene er et tilbud til studentene på rettsstudiet, men retter seg også mot innreisende utvekslingsstudenter. I tillegg kan studenter fra andre studieprogrammer ved UiO få opptak til emnene på bachelornivå. Valgemnene tas også av privatister, uteksaminerte jurister og andre eksterne kandidater fra arbeidslivet samt rettsvitenskapsstudenter fra universitetene i Tromsø og Bergen og høyskoler som har oppfylt forkunnskapskravene. Mange av valgemnene har derfor en stor og heterogen studentgruppe. Noen få valgemner har adgangsbegrensning; hovedregel er at de er åpne for alle som ønsker å avlegge eksamen. De mest populære emnene kan ha opp mot 350 eksamenskandidater fordelt på bachelor- og masternivå, men de fleste av emnene har mellom 20-60 studenter fordelt på begge nivåer.

Som del av programevalueringen i 2018 beskrev vi hvordan det har vært vanskelig å komme frem til gode prosesser som legger til grunn en fornuftig ressursbruk på valgemnene, samtidig som en åpner for utvikling av nye emnetilbud. Siden da har dekanen vedtatt at valgmeneporteføljen gjennomgås hvert fjerde år. Som del av prosessen vurderes alle eksisterende emner og undervisere kan søke om opprettelse av nye emner. Dette legger til rette for at en kan se porteføljen som helhet og ha en tydeligere strategi for hvilke valgemner fakultetet skal tilby. Som del av prosessene er det et øvre tak for hvor mange valgemner som skal opprettes for neste porteføljeperiode, noe som gjør at øvre ressursramme overholdes samtidig som en kan oppmuntre til utvikling av nye emnetilbud.

Nåværende portefølje er gjeldende fra høsten 2023 til og med våren 2027. Valgemneporteføljen vedtas i Programrådet for Master i rettsvitenskap (PMR), men prosessen involverer hele fakultetet.

Vi mener at valgemnene utgjør et viktig og variert undervisningstilbud. Flere av valgemnene er forskningsnære / tilknyttet forskergrupper. De har en høy andel interne undervisere og er etterspurt både blant våre studenter og av ulike eksterne kandidater. Prosessene som leder frem til nye valgmeneporteføljer hvert fjerde år, inkluderer alle fagmiljøene og studentene, og oppmuntrer til å utvikle nye emnetilbud og varierte undervisnings- og vurderingsformer som del av disse emnetilbudene.

3.4 Læringsutbytte og ferdighetsstigen

Programmets definerte læringsmål og læringsutbytte er i stor grad de samme som de var ved programevalueringen i 2018, men det er gjort noen få viktige justeringer som et resultat av arbeidet med ferdighetsstigen, som det blir redegjort for nedenfor.² Endringene siden evalueringen i 2018 er markert med gult.

² Jamfør læringsmålene listet opp i forrige interne evalueringsrapport: Det juridiske fakultet, UiO. *Programevaluering av master i rettsvitenskap*. 2018. https://www.jus.uio.no/om/organisasjon/arbeidslivspanel/dokument/intern_evaluering_master-rettsvitenskap.pdf hentet 14.05.2024.

Kunnskaper

Kandidaten skal ha:

- **Avansert** kunnskap om juridisk metode, **herunder internasjonale aspekter**
- **Inngående** kunnskap om retten på de fagområder som omfattes av studiet
- God kunnskap om sammenhengen mellom internasjonal og nasjonal rett
- God kunnskap om de verdiene som ligger til grunn for retten
- God kunnskap om vekselvirkningen mellom rett og samfunn
- God kunnskap om retten i et historisk perspektiv
- God kunnskap om etiske utfordringer og juristers rolle i samfunnet
- Spesialisert kunnskap innen fagområder som dekkes av masteroppgaven

Ferdigheter

Kandidaten skal kunne anvende juridisk metode til å analysere, drøfte og ta standpunkt til rettslige problemstillinger på en kritisk, selvstendig og etisk måte. Dette innebærer å kunne:

- Identifisere rettslige problemstillinger i et saksforhold
- Drøfte og løse konkrete retts spørsmål, **både selvstendig og i samarbeid med andre**, også på ukjente rettsområder
- Argumentere skriftlig og muntlig for et rettslig standpunkt på en tydelig og presis måte
- Utrede rettsreglene innen ulike rettsområder
- Bidra til å utforme lovforslag, avtaler, vedtekter og andre juridiske dokumenter
- Foreta rettspolitiske vurderinger av rettsreglene
- **Skrive akademiske tekster av ulik lengde med god bruk av vitenskapelig metode og i tråd med forskningsetiske normer**

Generell kompetanse

Kandidaten skal kunne bruke de juridiske kunnskapene og ferdighetene på selvstendig vis til å:

- Løse nye problemer og bidra til nytenking i en rettslig sammenheng
- Forstå og vurdere sammenhenger mellom jussen og samfunnet, herunder rettens plass i styring av **en bærekraftig samfunnsutvikling, teknologiens betydning for retten og jussens betydning for mangfold, likestilling og inkludering**
- Reflektere over jussens forhold til andre fag
- Identifisere etiske og yrkesetiske problemstillinger relatert til jussen og håndtere disse på en forsvarlig måte
- Samarbeide med jurister og **tverrfaglig med** andre profesjoner om rettslige problemstillinger
- Formidle juridiske resonnementer til jurister, andre profesjoner og allmennheten
- Fremme rett og rettferdighet

I 2018 stilte egevalueringsrapporten følgende spørsmål (s. 8):

Det sentrale spørsmålet er om undervisnings- og vurderingsformene støtter opp om den kompetanse og de ferdigheter vi ønsker at studentene skal tilegne seg: Underviser vi i det vi vurderer, og vurderer vi i henhold til de læringsmålene vi har satt?

Det eksterne panelet kommenterte læringsmålene slik (s. 3):³

Dagens læringsmål er oppdelt i henhold til de standarder som eksisterer på feltet, og studiet synes å ha en sterk tradisjon for å vektlegge kunnskapsmålene, mens ferdighetsmålene og den generelle kompetanse studentene skal ha ervervet seg i mindre grad har styrt programdesignet. Her har imidlertid flere initiativ vært tatt de seneste årene som nettopp har prioritert å styrke ferdighetsdelen i studieprogrammet. Disse initiativene synes imidlertid å være noe tilfeldig initiert og implementeringen har skjedd mer pragmatisk enn som en del av en overordnet plan. Studiet sett under ett synes derfor å mangle en helhetlig profil og en tydelig målretting, og det synes å være et utnyttet potensial i mye av den undervisningen som fakultetet tilbyr.

Dette er spørsmål og temaer som vi har jobbet med siden forrige programevaluering. Et av sporene som vi har arbeidet etter i regi av CELL, er den såkalte «ferdighetsstigen», en helhetlig plan for hvordan praktisk ferdighetstrening kan innføres i jusstudiet.⁴ Ferdighetsstigen bygger på pedagogisk utviklingsarbeid ved fakultetet i 2017 og 2018, og kan ses blant annet som et svar på det eksterne panelets kommentar som gjengitt over. Ferdighetsstigen ble visuelt fremstilt på denne måten som del av CELLS søknad om opprettelse som Senter for fremragende utdanning (SFU) i 2019:

Advocacy & Negotiation	Legal Technology	Clinical Practice	Writing & Language
Academic speech Thesis seminar	Digital mentoring Boot camp	Job applications	Academic Writing Writing seminar *
Social Change & Mediation	Programming	New Legal Clinics	Public Outreach
Advocacy, Negotiations & Conflict Resolution	Legal Tech, Empirical Legal & Ethics and Technology	Legal Practice & Placements	Legal Drafting & Foreign Legal Languages
Client relations Simulation	Tech Ethics, Basic empiricism Simulations	Practical ethics Simulation	Role & critical analysis Debate
Advocacy roles Mock trial	Machine learning Due diligence	Witnesses Mock trial	Personal style Mentorship
Leadership Board meeting	Text analysis Computational tools	Advisor, risk Board meeting	Source criticism English contract
Negotiation Make contract	Blockchain literacy Smart contract	Representation Make contract	Group drafting Make contract
Academic presentation Present essay	Descriptive statistics Essay prep	Fact construction Exercises	Academic analysis Essay *
Oral legal argument Moot Appeal *	Legal software advanced Seminar *	Basic judicial process Moot appeal *	Brief Writing Moot Appeal *
Oral legal analysis Present answer	Using legal databases Seminar *	Inter-cultural relations Client meeting	General legal argumentation Writing clinic *
Verbal confidence Present case	Legal software literacy Seminar *	Ethics dilemmas Exercises	Basic legal analysis Writing clinic *

³ Det juridiske fakultet, UiO. *Periodisk evaluering av masterprogrammet i Rettsvitenskap* [ekstern evalueringsrapport]. 2018. https://www.jus.uio.no/om/organisasjon/arbeidslivspanel/dokument/evalueringrapport_ekstern-master-rettsvitenskap.pdf hentet 21.05.2024.

⁴ CELL, Det juridiske fakultet, UiO. *Rapport: Ferdighetsstigen*. Versjon 2.0. 2022. <https://www.jus.uio.no/cell/publikasjoner/rapporter/pdf/rapport-2.0-ferdighetsstigen.pdf> hentet 21.05.2024.

I stigen fra 2019 er det satt opp fire sentrale ferdigheter:

- Muntlige ferdigheter og forhandlinger.
- Digitale ferdigheter.,
- Juridisk praksis.
- Skriftlige ferdigheter og klarspråk.

Trinnene som er markert med en asterisk i figuren over, er elementer av undervisning eller vurdering som allerede er på plass på masterstudiet. Resterende trinn var satt inn som forslag til øvelser som ville bidra til at studentene oppøver gode nok ferdigheter i løpet av studiet.

I 2020 ble det opprettet en arbeidsgruppe for ferdighetsstigen i regi av CELL, ledet av daværende prodekan for studier Erling Hjelmeng, som fikk som mandat å se på blant annet følgende punkter:⁵

- Kartlegge i hvilken grad læringskravene i hvert enkelt fag og semester reflekterer blant annet følgende aspekter:
  - programmets overordnede læringsmål
  - ferdigheter og kompetanser i CELLS satsning som senter som ikke er reflektert i fakultetets læringsmål (for eksempel digitale ferdigheter)
- Uttale seg om i hvilken grad dagens undervisnings- og vurderingsformer bidrar til at studentene oppfyller de eksisterende læringskravene i hvert enkelt fag og semesteremne.

Arbeidsgruppen leverte sin rapport i april 2022. De anbefalte mindre revisjon av de overordnede læringsmålene for Master i rettsvitenskap, og en tydeligere satsing på utvalgte ferdigheter både i undervisningen og i vurderingsformene. Gruppen konkluderte med at de overordnede læringsmålene i begrenset grad er reflektert i beskrivelsene av læringsutbytte på fag- og semesternivå, samt at læringsmålene er inkonsekvent formulert på tvers av emner og semestre.

Etter dette har vi gjennomført en revisjon av alle læringsmål på de obligatoriske fagene. Revisjonen er basert på en progresjon i ferdigheter som tar utgangspunkt i ferdighetsstigen, og har kontrollert at alle de overordnede læringsmålene for programmet kan kvitteres ut i de obligatoriske emnene. Våren 2024 jobbes det på hvert studieår med å se på de oppdaterte læringsmålene og for å vurdere eventuelle endringer i undervisnings- og vurderingsformer for å tilpasse ferdighetsmålene på hvert enkelt emne.

Ferdighetsstigen er et arbeid som ikke skal ha en absolutt sluttdato. Målet er en dynamisk stige hvor det at studentene oppøver ferdigheter, skal stå i sentrum når vi utvikler undervisningen på rettsstudiet. Det sentrale poenget er at de praktiske øvelsene må være på riktig nivå på riktig studieår, slik at studentene kan øve seg og i løpet av studiet bygge ferdighetene som fakultetet og arbeidslivet mener er sentrale for jurister. Status ferdighetsstigen oppsummeres i vedlegg x.

I kapittel 4 og 5 beskriver vi status for undervisnings- og vurderingsformer og vil også referere til ferdighetsstigen-prosjektet.

3.5 Faglig ledelse, kvalitetssikring og kvalitetsutvikling, studentmedvirkning

I henhold til NOKUTs krav til fagmiljø skal det være en tydelig faglig ledelse med et definert ansvar for kvalitetssikring og utvikling av studiet, jf. Studietilsynsforskriften § 2-3 (3). Det overordnede ansvaret

⁵ S. 2-3 i CELL, Det juridiske fakultet, UiO. *Rapport: Ferdighetsstigen*. Versjon 2.0. 2022. <https://www.ius.uio.no/cell/publikasjoner/rapporter/pdf/rapport-2.0-ferdighetsstigen.pdf> hentet 21.05.2024.

for kvalitetssikringen av det totale studietilbudet ved fakultetet ligger hos fakultetsstyret. Det juridiske fakultet ved UiO har valgt dekan, og dekanen er dermed også styreleder, og mottar rapporter fra programrådene ved rådenes ledere.

Programrådet for Master i rettsvitenskap (PMR) har det helhetlige faglige ansvaret for studiet, og ledes av prodekan for studier. Videre består rådet av representanter fra hvert studieår (studieårsansvarlige), en representant for de engelskspråklige masterprogrammene, en representant fra administrasjonen og to studentrepresentanter fra Juridisk studentutvalg. PMR er delegert det koordinerende og overordnede ansvaret for rettsstudiet. Dette inkluderer behandling av de faglige rammene, viktige prioriteringer og opplegg for kvalitetssikring.

Videre har hvert emne og hvert fag en ansvarlig faglærer, og ideelt sett flere faglærere slik at det er en aktiv faggruppe. I henhold til instruks for ansvarlig faglærer har vedkommende det overordnede ansvaret for sitt fag, herunder ansvar for læringskrav, litteratur, eksamensoppgave, læresituasjonen og fordeling av undervisning.

UiOs kvalitetssystem for utdanningsvirksomheten ble revidert i 2020 og 2023, og det er nå krav om at alle emner skal evalueres hver gang de gjennomføres. I forbindelse med overgangen til nytt felles verktøy for emneevalueringer har fakultetet i tett samarbeid med CELL utarbeidet et oppdatert sett med spørsmål som er felles for emnene på rettsstudiet. Dette gir muligheten til å undersøke tendenser mellom de ulike emnene og utviklingen over tid. CELL har videre arbeidet grundig med å bedre kvaliteten på evalueringene som gjennomføres, herunder tiltak for å utvikle gode spørsmål og bedre svarprosenten, og samarbeid med emneansvarlige om hvordan de best skal tolke og forstå tilbakemeldingene.

Midtveiseevalueringer anbefales for å sikre studentdeltakelse og justering av undervisningen. En arbeidsgruppe nedsatt for å teste UiOs nye system for digital emneevaluering, stilte imidlertid spørsmål ved praktisk gjennomføring av slike justeringer og studentenes modenhet til å vurdere status midtveis. Arbeidsgruppen ønsket også å inkludere spørsmål om eksamen i evalueringen, noe som det ikke er krav om i det nye kvalitetssystemet, men som likevel ønskes da undervisning og eksamen bør ses i sammenheng. Opplegget med sluttevaluering av emner fikk en beskjeden svarprosent på 6,66% våren 2023, med en økning til 8,33% høsten 2023. For mer informasjon om arbeidsgruppens anbefalinger, se arbeidsgruppens rapport.⁶

Fakultetet har et bredt samarbeid med Juridisk studentutvalg (JSU), gjennom følgende kanaler:

- Det sitter to faste representanter med stemmerett fra JSU i PMR.
- JSU deltar med egne representanter i arbeidsgrupper som utreder saker som skal legges fram for fakultetsledelsen for vedtak.
- JSU er en fast del av oppgaveutvalgene som utarbeider eksamensoppgavetekster til studieårsemnene.
- Fakultetsadministrasjonen og JSU har jevnlig dialogmøter, der fakultetsdirektør, leder for seksjon for studiekvalitet, leder og nestleder for studieseksjonen, leder for kommunikasjonsseksjonen og HMS-koordinator deltar.
- JSU møter jevnlig i dekanatet.

---

⁶ Det juridiske fakultet, UiO. *Rapport emneevaluering ved JUS*. U.å. <https://www.uio.no/for-ansatte/enhetssider/jus/ledelses-og-utvalgsmoter/pmr/moter/2023/M%C3%B8te%203/dokumenter/rapport-emneevaluering-ved-jus.pdf> hentet 21.05.2024.

- Studentene er representert i fakultetsstyret med to representanter fra JSU og én representant som er uavhengig oppnevnt.

CELL har vært en pådriver for å øke studentmedvirkningen. CELL er som eneste SFU ledet i samarbeid mellom en faglig senterleder og en studentsenterleder. I alle prosjekter er det tilsatt egne studentledere som har faste deltidsstillinger for å jobbe sammen med faglig og administrativt ansatte om utvikling av undervisningen.⁷

---

⁷ Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. «Organisering [av CELL].» (2020/2024) <https://www.ius.uio.no/cell/om/organisasjon/index.html> hentet 21.05.2024.

4 Programmetts fagmiljø

4.1 Generelt om fagmiljøet

Fakultetet har fem institutter og sentre:

- Institutt for kriminologi og rettsosologi (IKRS).
- Institutt for offentlig rett (IOR).
- Institutt for privatrett (IFP).
- Nordisk institutt for sjørett (NIFS).
- Norsk senter for menneskerettigheter (SMR).

Det er først og fremst de ansatte ved IOR, IFP og NIFS som har faglig ansvar for rettsstudiet, men det er også flere faglærere og undervisere som har fast arbeidsplass ved IKRS og SMR.

I 2023 er det til sammen 73 personer tilsatt i faste vitenskapelige stillinger (førsteamanuenser og professorer). Det er en økning på 5,5 førstestillinger siden 2019.

Fra 2016 har vi ansatt universitetslektorer for å øke andelen av undervisning holdt av interne lærere. I tillegg sikrer tilsetting av universitetslektorer at de som underviser, får den økte kompetansen som følger av tilhørigheten til et fagmiljø. Ved siste programevaluering i 2018 var det 2 universitetslektorer, og dette har økt til 6 lektorstillinger i 2024, i tillegg til at det er 2-3 universitetslektorstillinger under ansettelse våren 2024. Et flertall av universitetslektorene har doktorgrad ved ansettelse, og de er godt faglig kvalifisert for å fylle undervisningsstillingene.

Det er i overkant av 2200 aktive programstudenter på masterstudiet i rettsvitenskap. I tillegg kommer flere hundre enkeltemnestudenter. Dette gir et bilde av et studium hvor det fortsatt er forholdsmessig mange studenter og få interne undervisere, selv om denne balansen har blitt noe bedre de siste årene.

De eksterne utgjør ca. 30 % av lærerne på kurs på 1.-4. studieår. Forelesninger på de samme emnene holdes først og fremst av interne, og den interne lærerandelen på valgemner er svært høy. Til eksamen har vi en gjennomsnittlig intern sensorandel på ca 20 %. Den høye eksterne sensorandelen er som følge av at vi prioriterer at interne lærere bruker en større andel av arbeidstiden sin på undervisning og veiledning.

At det er relativt få interne lærere, bidrar til å opprettholde tradisjonelle undervisnings- og vurderingsformer. Med store studentkull er det ressursbesparende å holde forelesninger heller enn å tilby en større andel av interaktiv undervisning i mindre grupper, og den tradisjonelle skoleeksamen er den med lavest sensurkostnader. Vi har imidlertid hatt en utvikling på studiet med innføring av flere ulike undervisningselementer på studieårene, og vi vurderer kontinuerlig hvordan vi kan få mer varierte undervisnings- og vurderingsformer innenfor den eksisterende rammen av ressurser, ikke minst som en del av arbeidet med ferdighetsstigen. Undervisnings- og vurderingsformer beskrives i kapittel 4 og 5.

4.2 Hvem underviser og sensurer?

De som underviser på masterstudiet i rettsvitenskap, er først og fremst ansatte i faste og midlertidige stillinger ved instituttene for privat og offentlig rett og Nordisk institutt for sjørett. De faste ansatte er ansatte i forsknings- og undervisningsstillinger som førsteamanuensis, professor, professor II og universitetslektor. De midlertidige ansatte er stipendiater eller postdoktorer med undervisningsplikt.

I tillegg til de ansatte ved fakultetet er det mange eksterne timelærere. Disse rekrutteres fra arbeidslivet og mange av dem underviser ved fakultetet på samme emne over mange år. Ansvaret for rekruttering av eksterne kurslærere er plassert hos den ansvarlige faglæreren for hvert enkelt fag.

Rundt 30% av kursene på 1.-4. studieår som holdes av eksterne lærere, mens forelesninger holdes nesten utelukkende av våre interne lærere. Andelen eksterne lærere varierer noe over tid ettersom det avhenger av interne læreres forskningsterminer og frikjøp i prosjekter mm. Vi vil poengtere at det er ønskelig med undervisere fra arbeidslivet. De har høy kompetanse og praktisk erfaring, noe som bringer mye positivt inn i undervisningen.

I valgfagene holdes undervisningen i all hovedsak av ansvarlig faglærer, mens de eksterne som regel holder enkeltforelesninger. Det er ca. 45 % interne veiledere på masteroppgaver og ca. 80-90 % interne lærere på valgemnene. Ca. 30% av de som sensurerer masteroppgaver er interne.

I tillegg til faste ansatte, timelærere og eksterne sensorer er læringsassistentene en viktig ansattgruppe. Læringsassistent er en samlebetegnelse for studentstillinger på rettsstudiet. Fakultetet tilsetter først og fremst læringsassistenter på 1. og 2. studieår, hvor de har stillinger som kollokvieveiledere, oppgaverettere og skriveveiledere. Siden 2018 har fakultetet også tilsatt studenter som læringsassistenter på valgemnene, og vi har prøvd ut å ha læringsassistenter på emner på både 3. og 4. studieår. Fakultetet ansetter omtrent 100 læringsassistenter hvert semester.

For å bli ansatt som læringsassistent må man selv ha gjennomført 2. studieår. Å bruke studenter til disse oppdragene er ressursbesparende for de øvrige vitenskapelige ansatte, men i tillegg er flere av tiltakene satt i gang for å øke generelle skriveferdigheter blant studentene og også bedre læringsmiljøet etter korona-perioden. De studentansatte selv har også en stor gevinst, ikke bare i form av lønn, men også fordi de får opplæring og øvelse i både muntlig og skriftlig veiledning; de øver seg i gruppeledelse og videreutvikler sine egne skriveferdigheter. Ordningen fungerer også som rekruttering av jurist-rettere og kurslærere når de er ferdig utdannede jurister.

Å bruke en læringsassistent inn i et emne har en egen pedagogisk verdi. En læringsassistent ser emnet fra studentenes perspektiv, noe som kan gjøre det lettere for studenter å ta kontakt med spørsmål, og bidra til at undervisningen legges på riktig nivå. Vi ser også at i valgemner hvor en bruker læringsassistenter, så tar en i bruk mer studentaktive læringsformer. Læringsassistenter gir også faglærer mulighet til å legge inn flere læringsaktiviteter i emnet, og dermed øke studentenes læringsutbytte.

Fakultetet og CELL har samarbeidet for å bedre ordningen med læringsassistenter siden 2020, og rammeverket for rekruttering og opplæring er forbedret og er på et nivå som vi er stolte over. Et viktig poeng i dette rammeverket er opprettelsen av en kompetansestige for de studentansatte.

4.3 Pedagogisk kompetanse

LINK – Senter for læring og utdanning ved UiO tilbyr Program for universitetspedagogisk basiskompetanse. Det tilbys alle vitenskapelige ansatte ved UiO og har et omfang på 200 timer fordelt på to semestre. Programmet har blant annet som formål å videreutvikle de ansattes undervisningsrepertoar og gjøre dem i stand til å bruke varierte læringsaktiviteter som engasjerer studentene og egnede digitale verktøy.

Når vi skal tilsette i faste vitenskapelige stillinger, holder vi alltid en form for prøveundervisning, som hovedregel i form av åpne prøveforelesninger, der både studenter og ansatte oppfordres til å delta.

De respektive studentutvalgene stiller med studenttillitsvalgte som gir innspill til innstillingskomiteen om studentenes vurdering av prøveundervisningen.

I 2018 ble forskrift om ansettelse og opprykk i undervisnings- og forskerstillinger endret. Det kom da krav til pedagogisk basiskompetanse (200 timer) ved tilsetning som førsteamanuensis (forskriftens § 1-4 nummer 3), samt krav om å dokumentere kvalitetsutvikling over tid for ansettelse som professor sammenliknet med kravene ved tilsetning som førsteamanuensis. Forskriftens krav ved tilsetning gjelder også for opprykk til professor, og disse kravene praktiserer vi ved fakultetet i tråd med UiOs regler og retningslinjer samt veiledningen til bedømming av søkere til professorater og professoropprykk i rettsvitenskap gitt av nasjonalt fagorgan for juridiske fag.⁸

Siden 2023 har CELL gjennomført pedagogiske kurs for midlertidig ansatte, og har planlagt liknende kurs for faste ansatte. Kursene har blitt utarbeidet av en arbeidsgruppe bestående av representanter fra CELL (UiO), LINK, UiT og UiB. De pedagogiske kursene har som formål å styrke deltakernes pedagogiske kompetanse, og gi ansatte større trygghet i undervisningsrollen. Kurset skal gi deltakerne grunnleggende innsikt i pedagogisk teori og særpreg ved relevant fagdidaktikk. I tillegg skal kurset inspirere til å utforske nye undervisnings- og vurderingsformer og bidra til videreutvikling av undervisningen ved fakultetet.

I tillegg har CELL vært en aktiv bidragsyter i å sette pedagogikk på dagsordenen i ulike fora ved fakultetet. PMR har regelmessig pedagogiske tematikker og diskusjoner på agendaen. Slike diskusjonsfora er viktige for at fakultetet kan drive med kontinuerlig forbedring og utvikling av studieprogrammet. Prosjektet Ferdighetsstigen bidrar også til at faglærere ved fakultetet må tenke på forbedring og utvikling av emnene, og hvordan studieårene utgjør en større helhet.

Universitetet i Oslo har siden 2020 satset institusjonelt på å fremme utdanningskvaliteten ved UiO gjennom en meritteringsordning. Vitenskapelig ansatte som har vært fast ansatt ved UiO i mer enn to år, kan søke om å bli merittert utdanner. De meritterte utdannerne inngår i UiOs pedagogiske akademi. I 2024 er det utnevnt til sammen 24 meritterte utdannere ved UiO; to av disse er tilsatt ved Det juridiske fakultet og underviser på Masterstudiet i rettsvitenskap.

3.4 Administrasjon

Masterstudiet i rettsvitenskap administreres av Studieseksjonen (19 årsverk) og Seksjon for studiekvalitet (7,5 årsverk) i fakultetsadministrasjonen. Administrasjonen av undervisning og eksamen ved masterstudiet i rettsvitenskap skiller seg noe fra hvordan studieadministrasjon oftest er organisert andre steder ved Universitetet i Oslo. Ved flere andre fakulteter er eksamensadministrasjonen sentralisert, men undervisningsplanlegging og studieveiledning er tilknyttet instituttene. Årsaken til at rettsvitenskapsstudiet administreres fra fakultetet, er først og fremst dets egenart som profesjonsstudium med faglige bidrag fra flere institutt og sentre. Organiseringen setter imidlertid større krav til koordinering mellom instituttledelsen, som har arbeidsgiveransvaret for de interne underviserne, og fakultetsnivået, som har ansvaret for studiet.

I juni 2022 ble studieadministrasjonen omorganisert. I stedet for en studieseksjon og en eksamensseksjon, opprettet vi en større studieseksjon, med ansvar for både undervisnings- og

---

⁸ Nasjonalt fagorgan for juridiske fag. «Veiledning for bedømming av søkere til professorater og professoropprykk i rettsvitenskap.» Vedtatt i møte i Nasjonalt fagorgan for juridiske fag 25.06.2020. <https://www.uhr.no/f/p1/i44693ded-95fd-4607-be9e-ffaea4fc666fc/veiledning-for-bedomming-av-sokere-til-professorater-og-professoropprykk-i-rettsvitenskap-002.pdf> hentet 27.05.2024.

eksamensavvikling på fakultetet, og en ny seksjon; seksjon for studiekvalitet. Den nye seksjonen har ansvar for opptak, studiestart, studieveiledning, læringsmiljø, kvalitetssikring av studiene, sekretæransvar for programrådene og internasjonalisering.

Med den nye organiseringen har vi opprettet et team for systemer innad i studieseksjonen som jobber tett på studiekonsulentene. Det nye teamet bidrar i prosesser ved endringer i studiet og ved innføring av nye systemer, noe vi ser gode effekter av. Vi har også opprettet en nestlederstilling i hver seksjon som jobber tett med de ansatte i sin seksjon. Nestleder i studieseksjonen har også personalansvar for Infosenteret og Student-IT.

Vi har samtidig endret de fleste stillinger i studieseksjonen til å bli studiekonsulentstillinger, som omfatter ansvar for både undervisning og eksamen, fra tidligere å ha separate undervisningsplanleggere og eksamensplanleggere.

Hensikten med omorganiseringen er at administrasjonen ble bedre rustet til å støtte opp under arbeidet med utviklingen av studiene. Dette henger også sammen med at jusstudiet har endret seg over tid, blant annet med innføring av flere obligatoriske elementer i studiet og mer studentaktive læringsformer. Dette har ført til behov for å se undervisning og vurdering samlet, og å følge lærerne og studentene gjennom emnet og studieåret.

IT-støtten ved Universitetet i Oslo ble sentralisert fra 1. januar 2023. Samtidig ble ansvaret for Student-IT overført fra den tidligere IT-seksjonen til leder for Infosenteret. Infosenteret og Student-IT sitter samlet i 2. etasje i Domus Juridica. Student-IT tar imot henvendelser fra studenter og undervisere når det gjelder IT-oppfølging blant annet i undervisningsrom.

Infosenteret er bemannet av 1 fast ansatt i 100 % stilling og flere studentmedarbeidere i deltidsstillinger. Nestleder i studieseksjonen har personalansvar for infosenteret og Student-IT.

Fakultetsadministrasjonen sitter samlet i Domus Juridica, hvor det meste av undervisningen på rettsstudiet gjennomføres. At hele fakultetsadministrasjonen nå sitter samlet, har gjort det enklere å samarbeide på tvers mellom seksjoner og administrative fagfelt.

5 Undervisning og undervisningsformer

5.1 Generelt om undervisningen

Den vanligste formen for undervisning i rettsvitenskap er forelesninger og ulike typer gruppeundervisning i form av kurs med 25-40 studenter. I tillegg gis følgende undervisningstilbud på de ulike studieårene:

- 1. studieår: Oppstart på rettsstudiet med Rettskilder til fots i små grupper. Skrive- og oppgavetrening i kjøps- og avtalerettskurs. Parallell skrive- og metodetrening i metodekurs. Opplæring i Lovdata Pro. Studentene blir delt opp i kollokviegrupper med en viderekommen student som leder; denne kollokviegruppen skal treffes jevnlig hele første semester, prosedering av en fiktiv rettsak i «Arverett»
- 2. studieår: Semesteroppgave. Prosedyrekonkurranse i folkerett, kurs i folkerett, forfatte ny grunnlov med begrunnelse i «Statsforfatningsrett»
- 3. studieår: Obligatorisk kurs med en forhandlingsøvelse.
- 4. studieår: Prosedyreøvelse.
- 5. studieår: Blant annet prosedyrekonkurranse, forhandlinger, praktisk øvelse i programmering og mulighet for praksis. Skrive-seminarer for masteroppgaveskrivende. På masteroppgaven gis det tilbud om individuell veiledning: 15 timer på en ordinær 30 studiepoengs masteroppgave og 30 timer på en stor 60 studiepoengs masteroppgave.

Rettsstudiet har lite obligatorisk oppmøte og få obligatoriske aktiviteter. Det obligatoriske opplegget er begrenset til:

- 1. studieår: To obligatoriske skriveøvelser.
- 2. studieår: Gjennomføring av en muntlig prosedyreøvelse, en skriftlig semesteroppgave og deltagelse på fakultetsbibliotekets kurs i kildesøk.
- 3. studieår: Deltagelse på kurs med skriftlig gruppeoppgave og gjennomføring av en forhandlingsøvelse.
- 4. studieår: Deltagelse på kurs i yrkesetikk.
- 5. studieår: Enkelte valgemner har obligatorisk aktivitet, som obligatoriske skriveøvelser og/eller obligatorisk oppmøte på undervisning.

De aller fleste forelesningene blir tatt opp og publisert. Det er imidlertid opp til hver enkelt lærer å avgjøre om det skal tas opptak av forelesningene. Tilgang til forelesningsopptakene gis via Canvas. Formålet er at studentene kan bruke opptakene til å repetere fagstoff. I tillegg får studenter som ikke kunne delta fysisk på forelesningen, en mulighet til å få den med seg likevel. Opptak av forelesninger er et gode studentene er tydelige på at de setter pris på, men det kan også få som konsekvens at studenter i mindre grad deltar fysisk på undervisning, noe som igjen kan ha negative konsekvenser for læringsmiljøet. Fakultetet var tidlig ute med å bruke forelesningsopptak, og etter pandemien har det økt enda mer. Det er opp til hver enkelt lærer å avgjøre om det skal tas opptak av forelesningene.

I tillegg til at vi har et godt opplegg for å gjøre opptak av fysiske forelesninger i undervisningsrom og auditorier, har vi også et studio i Domus Juridica. I studioet utarbeides digitale forelesninger som brukes i kombinasjon med, og som forberedelse til fysiske forelesninger og kurs. Noen undervisere bruker denne muligheten til å legge opp til omvendt undervisning (*flipped classroom*) for sin undervisning, hvor studentene skal gjennomgå videomateriale før den fysiske undervisningen. Dette er en undervisningsform som frigjør tid når studentene treffes til studentaktiv undervisning, diskusjon og praktiske øvelser heller enn å høre på foreleser.

5.2 Muntlig trening i undervisningen

Muntlig trening er et sentralt element i det frivillige kurstilbudet på rettsstudiet. Det legges opp til diskusjoner i plenum, til diskusjoner i grupper, og at gruppene skal presentere muntlig som del av kurset. De trener på muntlig argumentasjon og oppgaveløsning av praktikum og blir bedt om å argumentere for ulike parter og skifte standpunkt underveis. Gjennom studiet blir studentene jevnlig delt opp i nye grupper, mens noen kurs tar utgangspunkt i at studentene skal bruke sin egen kollokvie til forberedelse til kurset.

Siden sist programevaluering er det innført flere obligatoriske muntlige elementer:

- Andre studieår (JUS2111): obligatorisk prosedyreøvelse som skal gi innføring og trening i å prosedere.
- Tredje studieår: skriftlig og muntlig forhandlingsøvelse som en del av det obligatoriske kurset, hvor studentene skal forhandle om revisjon av en standardavtale.
- Fjerde studieår (JUS4212): Ny prosedyreøvelse, som en del av vurderingen i emnet. Studentene avholder sin forberedte prosedyre for sensorene, før de har en ordinær muntlig utspørring om læringsmålene.

Det har vært sentralt at studentene får muligheten til å øve seg før de skal få karakter på en ferdighet. Muntlig trening gjennomfører det frivillige kurstilbudet, men med de obligatoriske øvelsene på 2. og 3. studieår så får alle studentene noe trening før de skal gjennomføre en muntlig eksamen hvor de også får karakter på sine evner til å prosedere og svare godt.

Fakultetet og CELL har hatt en særlig satsning på å bedre undervisningstilbudet og emnetilbudet knyttet til prosedyre. Ved sist valgmenngjennomgang ble det opprettet to nye valgmenner; JUS5043 Prosedyre og JUS5042 Moot Court. Det engelske emnet er et større valgmenne på 20 studiepoeng hvor studentene arbeider i gruppe med å forberede seg til å delta i en internasjonal prosedyrekonkurranse. Studentene får oppfølging av læringsassistenter. I tillegg er det fellesundervisning for lagene som skal delta på ulike internasjonale konkurranser. Det andre er et ordinært valgmenne på 10 studiepoeng, hvor undervisningsopplegget er øving i muntlige ferdigheter og vurderingsformen er prosedyre foran ordinære sensorer ved fakultetet. Fakultetet tilbyr også valgmennet JUR1070/JUS5070 Forhandlinger hvor studentene gjennomfører rollespill og andre praktiske øvelser.

5.3 Skrivetrening i undervisningen

Oppøving av gode skriftlige ferdigheter er helt sentralt, og studentene blir gjennomgående vurdert på dette under eksamen. Skrivetrening er en integrert del av undervisningstilbudet gjennom kursoppgaver og obligatoriske innleveringer, i tillegg til at det gis mulighet til å levere inn fakultetsoppgaver i flere fag. Studentene får tilbakemelding på både materielt innhold, metode og skriveferdigheter fra de som retter.

Følgende skriveøvelser innenfor ulike sjangre er obligatorisk:

- JUS1111: To obligatoriske skriveøvelser i de to fagområdene som emnet dekker. Disse ble gjort obligatoriske samtidig som emnet gikk over til å ha bestått/ikke bestått i stedet for bokstavkarakterer. Øvelsene gir en god, tidlig innføring i viktige skriftlige ferdigheter, og består for det meste av samme type oppgaver som gis til de senere skriftlige skoleeksamenene.

- Andre studieår: Obligatorisk semesteroppgave på mellom 3 500 og 4 500 ord. Formålet med semesteroppgaven er å gi studentene øvelse i å skrive lengre tekst og bruk av kilder og referanser, som en god opptakt til den senere masteroppgaven.
- Tredje studieår, obligatorisk kurs: Utforming og analyse av kontrakter.
- JUS3220 Retts historie: En lengre hjemmeeksamen som øvelse i akademisk skriving.
- JUS4212 Sivilprosess: Skriving av partsinnlegg, kjennelse og prosedyrer som skal fremføres muntlig.

På 5. studieår kan studentene ta valgmenner hvor de får øvet seg innenfor nye skriftlige sjangre:

- Flere av de engelske valgmennene har lengre semesteroppgaver som vurderingsform, og som del av undervisningsopplegget skal studentene skrive utkast og få tilbakemelding på dette.
- JUS5525 Sustainable Business, Finance & Circular Economy: Studentene skal levere et essay utformet som en blogg-post.
- JUS5061 Domsanalyse og domsskriving: Studentene skriver dommer.
- JUS5502 Lovgivningslære (Lovlab): Studentene jobber grupper med å utarbeide en JoU - «Juss-studentenes offentlige utredninger» - etter mal av NOUer.

Alle studenter skal skrive en masteroppgave som del av rettsstudiet, på enten 30 eller 60 studiepoeng. Masteroppgaven er en skriftlig selvstendig fremstilling hvor studentene prøves i akademisk skriving og det å kunne gi en overbevisende skriftlig argumentasjon som er både oversiktlig og språklig klar.

Kurs- og fakultetsoppgaver er et tilbud på alle obligatoriske emner på 1.-3. studieår. Det gis ordinært én kurs- og én fakultetsoppgave i hvert fag på alle semesteremner fra 1-3. studieår, og én fakultetsoppgave per fag på 4. studieår. Kursoppgavene er en integrert del av kursundervisningen, mens fakultetsoppgavene er et eget skrivetilbud ved siden av undervisningen med kun eksterne rettere. Kurs- og fakultetsoppgavene er ofte tidligere eksamensoppgaver, og de gir dermed skrive- og sjangertrening før skriftlig skoleeksamen.

Skrivetreningstilbudet er gjennom CELL utvidet med opprettelse av en Skrivelab som er fysisk lokalisert i Domus Juridica. Skrivelabben er et utadrettet tilbud hvor studentene kan få veiledning av skriveveiledere mens de skriver oppgavene sine. Skriveveilederne gir muntlig medstudentevaluering, gruppediskusjon og generell veiledning. Skriveveilederne er viderekomne studenter som har erfaring som oppgaveretter på kurs- og fakultetsoppgaver på 1.-2. studieår. De har gjennomgått opplæring fra fakultetet i hvordan de best kan veilede studentene med skrivearbeidet.

I tillegg organiseres det en egen skrivelab for de som vil skrive nynorsk på rettsstudiet og en egen skrivelab for studenter på de engelske valgmennene. Når det ikke er opplegg fra fakultetets side i skrivelabbenes lokaler, kan lokalene brukes av studentene selv primært for samarbeid.

5.4 Andre kjerneferdigheter

Som beskrevet i avsnitt 2.4 har Ferdighetsstigen synliggjort ulike kjerneferdigheter som fakultetet ønsker at alle studenter skal oppøve i løpet av studiet. I tillegg til muntlige og skriftlige ferdigheter som beskrevet over, skal studentene også tilegne seg digitale og akademiske ferdigheter, samt utvikle gode praktiske evner og evner til å samarbeide.

Uteksaminerte jurister må ha gode digitale ferdigheter for å fungere i yrkeslivet. Digitale verktøy er en integrert del av undervisnings- og vurderingsopplegget. Alle eksamener er digitale, og studentene

bruker Lovdata Pro både som del av undervisningen og under eksamen. Det gis egne kurs i hvordan søke i og bruke Lovdata og andre digitale rettskilder på 1. og 2. studieår.

I tillegg å kunne beherske digitale verktøy må studentene ha både kunnskap og forståelse for forholdet mellom digitale systemer og juss. Studenter kan som del av 5. studieår velge profil innenfor jus og teknologi. Her inngår flere valgemenner som gir en dypere forståelse innenfor tematikken:

- JUS5690 Robot Regulation
- JUS5650 Cybersecurity Regulation
- JUS5645 Data Law
- JUR1671/JUS5671 Legal Technology: Artificial Intelligence and Law
- JUS5080 Programming for Lawyers
- JUS5680 Internet Governance
- JUR1630/JUS5630 Privacy and Data Protection.

Akademiske ferdigheter henger tett sammen med skriveferdigheter, men representerer allikevel en egen stige som skal sikre at studentene er klare til masteroppgaveskrivningen på slutten av studiet. Mediebildet i 2024 har vært preget av mange saker knyttet akademisk fusk. Like viktig som å ha systemer for å fange opp fusk er det å gjøre studentene i stand til å bruke kilder på en etisk forsvarlig måte. Studentene får øve seg på lengre akademisk skrivning på 2. og 3. studieår gjennom semesteroppgaven og hjemmeeksamen på Rettshistorie. CELL har i 2022 og 2023 pilotert et frivillig kurstilbud innenfor forskningsdesign og metode for studenter som skal skrive masteroppgave. Fakultetet har i 2024 nedsatt en arbeidsgruppe for kvalitetssikring og sensur av masteroppgaver som ser se nærmere på om dette kurstilbudet kan videreføres som et fast tilbud til studentene.

Evnen til å samarbeide opparbeides gjennom ulike former for gruppearbeid:

- 1. studieår starter i en kollokvi gruppe sammensatt av fakultetet. Studentene blir oppfordret til å bruke denne eller danne ny.
- Kursundervisningen: Studentene blir satt i ulike grupper og bedt om å forberede muntlige og skriftlige elementer.
- Prosedyreøvelsen på andre studieår: Studentene skal samarbeide i en gruppe for å danne et prosedyrelag.
- Enkelte valgemenner skal studentene jobbe sammen i en gruppe gjennom hele semesteret og vurderes på basis av en gruppeinnlevering, dette gjelder JUS5690 Robot Regulation, JUR1671/JUS5671 Legal Technology: Artificial Intelligence and Law, JUS5851 International Investment Law & Arbitration, JUS5061 Domsanalyse og domsskriving og JUS5502 Lovgivningslære.

Retts hjelpstiltakene Jussbuss og JURK er et praksis tilbud med lange tradisjoner hvor studentene får bred og langvarig praktisk erfaring med jussen. Studentene som arbeider i tiltakene, har praksis over 1,5 år og får dette godkjent som et 30 stp valgemenne på 5. studieår. Det er også mulig å velge et kortere praksisopphold ved å melde seg til JUS5010 Praksisordning, hvor studentene blir utplassert i seks uker på et praksissted som fakultetet har avtale med. Praktiske evner oppøves gjennom kursundervisningen hvor studentene jobber med praktikumsoppgaver og praktiske caser.

5.5 Klarspråk

I 2016 inngikk Det juridiske fakultet og Kommunal- og moderniseringsdepartementet (KMD) en avtale om klarspråk. Et av formålene med avtalen var å innføre klart juridisk språk som del av

undervisningen på rettsstudiet. Midlene fra KMD knyttet til avtalen skulle brukes til å etablere et professorat og tre stipendiatstillinger over ti år. I 2023 ble avtalen om Klarspråk sagt opp fra KMD, med virkning fra 1.1.2024. Det innebærer at en del igangsatte arbeider/prosjekter fullføres, mens andre tiltak som ikke er igangsatt, ikke vil starte.

Klarspråkssatsningen har brukt mye tid og ressurser på å arbeide fram særlig to andre satsninger som gir et varig og tungt grunnlag for klarspraksarbeid ved fakultetet. Det ene er søknaden om at CELL skulle bli Senter for fremragende utdanning (SFU). En viktig del av arbeidet med klarspråk er å bidra til at studentene får god skriveopplæring og forstår tekstenes funksjoner. CELLS arbeid med dette er redegjort for blant annet i avsnitt 4.3, og prosjektleder i klarspråkssatsningen Jon Christian Nordrum har hatt en sentral rolle i flere av disse initiativene.

Det andre sentrale satsningen er samarbeidsavtalen mellom NAV og Det juridiske fakultet fra 2021.⁹ Et av programområdene i NAV-avtalen heter «Klarspråk», og programområdet «Digital velferdsstat» inneholder flere konkrete klarspråkstemater.

Av andre viktige tiltak som klarspråkssatsningen har jobbet med, kan nevnes emnet JUS5502 Lovgivningslære (Lovlab) og Lovkonferansen. I JUS5502 jobber studentene i grupper med å utarbeide en JoU - «Juss-studentenes offentlige utredninger» - etter mal av NOUer. Jusstudentene har jobbet sammen med studenter fra bachelor-programmet i klart språk, som dermed får muligheten til å simulere reell språkbistand til offentlige utvalg, gjennom å ta emnet JUR1502k Klart lovspråk.

Lovkonferansen ble avholdt 6. og 7. juni 2023. På konferansen ble Stortingets lovarbeid, lovgivningspolitiske prinsipper, lovprosess, gjennomføring av folkerett, klart språk, digital forvaltning, store språkmodeller og juridisk utdanning drøftet. Det var over 600 påmeldte og konferansen ble avholdt i Universitetets aula, Gamle festsal, Domus Bibliotheca, Auditorium 1 (Domus Juridica) og i Professorboligen.

---

⁹ Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. «Samarbeidsavtale mellom NAV og Det juridiske fakultet.» (2022) <https://www.jus.uio.no/ior/forskning/prosjekter/digivel/samarbeidsavtale-mellom-nav-og-det-juridiske-fakul.html> hentet 21.05.2024.

6 Vurdering og vurderingsformer

Den vanligste vurderingsformen på rettsstudiet er fortsatt skriftlig skoleeksamen på PC i enten 4, 5 eller 6 timer med karakterskala A-F. Dette er vurderingsformen på alle obligatoriske semesteremner på 1. - 4. studieår med tre unntak:

- JUS1111 Privatrett I har 4 timer hjemmeeksamen med karakterskala Bestått/Ikke bestått
- JUS3220 Retts historie har en hjemmeeksamen som går over 3 dager
- JUS4212 Sivilprosess har en mappe som består av to skriftlige innleveringer, en muntlig prosedyre og en muntlig eksamen

Vurderingsformer skal ses på framover i lys av arbeidet med ferdighetsstigen.

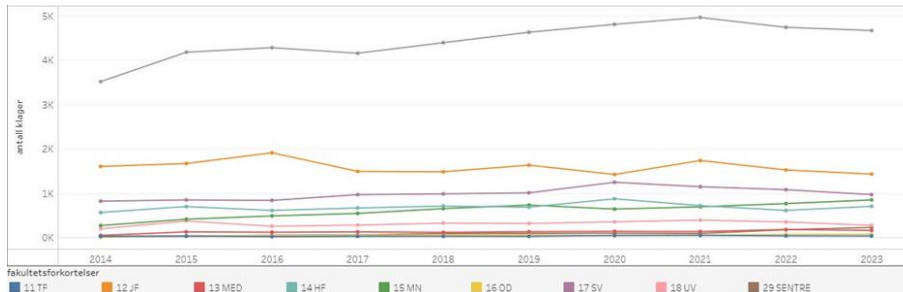
Av 64 valgemner har 25 emner fire timers hjemmeeksamen, en vurderingsform som ble innført for alle valgemner under pandemien. 5 emner har fire timers skriftlig skoleeksamen på PC og de resterende emnene har varierte vurderingsformer som inkluderer lengre hjemmeeksamener, semesteroppgave, utarbeidelse av video, prosedyre, mappeinnlevering, programmeringsøvelser, rapport og debatt. I flere av emnene skal studentene samarbeide om eksamensinnleveringen i gruppe.

Masteroppgaven er en skriftlig oppgave. De aller fleste studentene skriver en individuell masteroppgave på 30 studiepoeng, men det er også mulig å skrive oppgave i en gruppe, og å velge masteroppgave på 60 studiepoeng.

Formålet med at vi gikk over til hjemmeeksamen med Bestått/Ikke bestått på JUS1111, var å legge til rette for et bedre læringsmiljø på første semester, med målrettet fokus på basalferdigheter, å dempe karakterpress og å sosialisere studentene inn i konstruktive (sam)arbeidsformer de kan ta med seg videre i studiet.

Vurderingsformene har vært en sentral del av prosjektet Ferdighetsstigen. Studentene legger opp egen læring i henhold til hva som vil lønne seg under eksamen, så vurderingsformen får store følger for både læringsmiljø og hva som vurderes som viktig. Dersom studentene skal oppøve ulike praktiske ferdigheter, så må dette premieres under eksamen. Med høy grad av skriftlige skoleeksamener, ser vi at studentene prioriterer egenstudier og arbeid med å skrive tidligere eksamensoppgaver. Det har vært selvstendige poeng å gi studentene mulighet til å vise frem for fremtidige arbeidsgivere at de mestrer ulike vurderingsformer, og det å splitte opp i mindre emner for å redusere presset som oppstår når studentene skal vise alt det de har lært på ett helt semester på 6 timer.

På alle emnene i rettsstudiet gis det karakterer, med unntak av på første semester. Det er fortsatt et høyt karakterpress på studiet. I Læringsmiljøundersøkelsen (2023) svarte 80 % av respondentene at det er karakterpress på rettsstudiet. Karakterpresset viser seg i konkrete tall for antall klager og gjentak av eksamen. Innenfor begge kategoriene ligger Det juridiske fakultet fortsatt desidert høyest på UiO. At antall klager er høyt, kan også ha sammenheng med at studentgruppen er godt kjent med sine rettigheter, bruker muligheten for å få begrunnelse fra sensor, og klager dersom de er uenig i resultatet.

Antall klager på eksamenskarakter UiO 2014 – 2023 (Tableau)

Det juridiske fakultetet har en gjentakrate på ca. 12 %, noe som skiller seg klart fra de andre fakultetene, som har gjentakrater nede i 1 % og ikke høyere enn 7 %. Dette er til tross for at masterstudiet i rettsvitenskap er det eneste studieprogrammet ved UiO som har en kvote på frivillige gjentak av eksamen; studenter på rettsvitenskap har kun anledning til å gjenta 4 emner som de tidligere har bestått i løpet av studiet.

I 2019 innførte fakultetet en såkalt emnesperre, det vil si en sperre for hvor lenge etter første eksamen en student kan ta et emne på nytt. For de fleste emner er emnesperren lagt opp slik at studenten kan gjenta et emne i inntil et ett år etterpå. Emnesperren er et tiltak for å redusere antall gjentak, men det er også et faglig tiltak for å redusere presset på de første studieårene. Juss er et metodisk fag, og studentene blir bedret til å sette opp og besvare en eksamensoppgave gjennom studieløpet. Dermed er det ikke rettferdig at studenter på de siste studieårene skal avlegge den samme eksamen som studentene på første og andre år.

Fakultet følger tallene for gjentak tett, og ser på andel gjentakskandidater på hvert studieårsemne hvert semester. Siden innføringen av emnesperren har det vært særskilte eksamensordninger på studieårene (hjemmeeksamen og bestått/ikke bestått i 2020 og 2021 grunnet pandemien); dette har også påvirket hvor mange som har gjentatt emnene.

Særlig JUS2211 Forvaltningsrett og EØS-rett og det tidligere JUS4211 Prosess og strafferett gjentas mer enn andre emner. Dette kan ha sammenheng med at dette er fag som studentene synes er særlig utfordrende eller emner de tenker er særlig viktige på vitnemålet. Høye gjentakstall på disse emnene holder seg stabilt, men gjentakraten totalt sett ved fakultetet er noe redusert. I 2018 var gjentakraten 11,3 %; den økte så i perioden 2019-2021, mens i 2022 var den nede i 9,9 %. I 2023 var gjentakraten 10,5 %. Dette kan ha sammenheng med både emnesperren og innføringen av flere og mer varierte eksamensformer.

Det er svært viktig for ansatte, sensorer og studenter at eksamen gjennomføres på en rettferdig og faglig god måte. Til de skriftlige skoleeksamenene på 1. – 4. studieår opprettes det hvert semester oppgaveutvalg som utarbeider eksamensoppgaver og sensorveiledninger for hvert studieår. Oppgaveutvalgene består av en faglig eksamensleder, en vara for faglig eksamensleder, en representant for eksterne sensorer og to studentrepresentanter. Disse representantene gjennomfører en prøveløsning av eksamensoppgaven før den godkjennes for bruk. Å sitte i oppgaveutvalget går på omgang blant de interne faglærerne på studieåret. På valgemnene er det ansvarlig faglærer som leverer eksamensoppgave og sensorveiledning i sitt emne, og det er krav om at ansvarlig faglærer konfererer med en kollega om eksamensoppgaveteksten før den sendes inn til administrasjonen.

Fakultetet bruker to sensorer på alle emner som bruker karakterskala A-F. Andelen eksterne sensorer er høy, ca. 70 % på emnene som helhet, men de som brukes, deltar ofte over lang tid og deltar i sensuren med flere ulike andre sensorer. I løpet av sensuren på studieårene gjennomføres det sensormøter hvor alle sensorene på emnet deltar, noe som sikrer dialog mellom interne og eksterne sensorer om nivået for sensuren for den konkrete oppgaven.

7 Tverrfaglige temaer

7.1 Likestillings- og kjønnsperspektiver

I den interne rapporten fra forrige programevaluering (2018), beskrev vi hvordan rapporten «Juss og kjønn» fra 2017 så på kjønnsbalansen blant ansatte og studenter på Master i rettsvitenskap og på integrering av kvinne- og kjønnsperspektiver i det faglige arbeidet.

Programutvalget for rettsvitenskap (PMR) iverksatte i 2018 en rekke tiltak for å styrke integrasjon av kvinne- og kjønnsperspektiver i rettsstudiet, som er blitt fulgt opp slik:

- På oppdrag fra PMR utarbeidet professorene Anne Hellum og Ingunn Ikdahl en veileder (2019) med konkrete forslag til hvordan kjønnsbalansen kan bedres og kjønnsperspektiv økes.¹⁰
- Dekanen opprettet i 2018 en arbeidsgruppe for integrering av kjønnsperspektiv i rettsstudiet. Sluttrapport fra arbeidsgruppen ble levert i 2019, og oppsummerer blant annet hvordan arbeidsgruppen har gitt råd og veiledning til faglærere om integrering av kjønnsperspektiver i undervisningen.¹¹
- Alle emner tilknyttet rettsstudiet ble i løpet av 2018 bedt om å rapportere hvordan kvinne- og kjønnsperspektiver var integrert til PMR. Programrådet kommenterte at det var flott å se at de ansvarlige faglærerne hadde tatt denne runden for sitt fag. Det ble samtidig poengtert at oversikt over kjønnsbalanse må holdes oppdatert.
- Det er fastsatt som del av Instruks for ansvarlig faglærer at en skal tilstrebe en god kjønnsmessig balanse blant forfatterne oppsatt som hovedlitteratur, og påse at aktuelle mangfolds-, likestillings- og inkluderingsperspektiv inkluderes i faget. Ved innmelding av endringer av litteratur og læringsmål på emnene i rettsstudiet må alle ansvarlige faglærere besvare et obligatorisk punkt om «Er aktuelle mangfolds-, likestillings- og inkluderingsperspektiv inkludert i faget? Vil det aktuelle forslaget om endring bedre den kjønnsmessige balansen blant forfatterne oppsatt som hovedlitteratur?»
- I 2022 kom boken *Kjønn og rett. Kvinne-, kjønns- og likestillingsperspektiver i jusstudiet* ut.¹² Boken er åpent tilgjengelig og kan lastes ned i sin helhet, eller som enkeltkapitler, men er og tilgjengelig som print on demand. Boka er redigert av et redaksjonsutvalg oppnevnt av PMR i 2018. Kapitler fra boken er hovedlitteratur på følgende emner i rettsstudiet: JUS1211 Privatrett II, JUS2211 Forvaltningsrett og EØS-rett, JUS4122 Retts sosiologi og JUS5801 Selskapsrett. Boken er også satt opp som tilleggs litteratur på JFEXFAC04 Examen facultatum.

7.2 EU- og EØS-rett

EØS-rett er et obligatorisk fag på fem studiepoeng som inngår i det obligatoriske emnet JUS2211 Forvaltningsrett og EØS-rett på 2. studieår. Med bakgrunn i Nav-saken i 2019 besluttet PMR våren 2020 å nedsette en arbeidsgruppe som skulle gjennomgå undervisningen i internasjonal rett og

¹⁰ Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. «Forslag for å bedre kjønnsbalanse og øke kjønnsperspektiv på rettsstudiet. Utarbeidet av Anne Hellum og Ingunn Ikdahl på oppdrag av PMR ved Erling Hjelmeng.» (2019) <https://www.jus.uio.no/om/kjonnsperspektiver/forslag.html> hentet 21.05.2024.

¹¹ Det juridiske fakultet, UiO. *Sluttrapport fra arbeidsgruppe for integrering av kjønnsperspektiv i rettsstudiet*. Ved Anne Hellum. U.å. https://www.jus.uio.no/om/kjonnsperspektiver/Dokumenter/sluttrapport_kjonn.pdf hentet 21.05.2024.

¹² Ingunn Ikdahl, Anne Hellum, John Asland, Herman Bruserud, Maria Astrup Hjort, Bjørg Gudmundsdottir Jonassen og May-Len Skilbrei (red.). *Kjønn og rett. Kvinne-, kjønns- og likestillingsperspektiver i jusstudiet*. Cappelen Damm Akademisk, 2022. DOI <https://doi.org/10.23865/noasp.164> hentet 21.05.2024.

europarett. Arbeidsgruppen fikk som mandat å foreslå endringer i læringsmål, læremidler og undervisning for å ta bedre hensyn til europarettslige dimensjoner i fag som undervises på rettsstudiet. På bakgrunn av arbeidsgruppens anbefalinger opprettet fakultetet i 2021 en ny rolle som særskilt fagansvarlig for EØS-rett. Den særskilte fagansvarlige har som ansvar å følge opp at EØS-rett integreres i emner som undervises på samtlige studieår, og sikre kontinuitet og progresjon i undervisningen om EØS-rett gjennom hele rettsstudiet. I 2024 arbeides det blant annet med:

- Revisjon av læringsmålene for JUS2211 Forvaltningsrett og EØS-rett.
- Utarbeidelse av ferdighetsbasert undervisningsopplegg som skal sette studentene i bedre stand til å identifisere EØS-rettslige problemstillinger i de andre fagene på 1. og 2. studieår
- Samarbeid med andre faglærere og bedre integrasjon av EØS-rett inn i de andre fagene, herunder introdusere en oppgave i EØS-faget som skal følge studentene inn i neste fag på emnet (forvaltningsrett).

Ved fastsettelse av den nye valgemenporteføljen var det et viktig moment å videreføre og styrke antall valgemenner innfor europarett. I ny portefølje tilbyr fakultetet 4 valgemenner som særskilt omhandler dette: Innføring i markeds-, konkurranse- og immaterialrett (Markedsrett), EU Competition Law, EU Constitutional Law and Democracy, EU External Relations Law og EØS-rett: næringsliv og arbeidsrett i EUs indre marked.

Arbeidet med å styrke EU- og EØS-rett på rettsstudiet er koblet sammen med forskningssenteret EURNOR. EURNOR ble opprettet i 2022 med finansiering fra Forskningsrådets utlysning av midler til forskningssentre om EØS-rettens betydning for norsk rett. EURNOR-prosjektet vil undersøke årsakene for hvorfor EØS-regler ikke har blitt anvendt riktig i norsk rett. Én av fem arbeidspakker på senteret er knyttet til undervisning og formidling.

7.3 Internasjonale perspektiver

I de overordnede læringsmålene for MiR fremgår det at studentene skal oppøve «[a]vansert kunnskap om juridisk metode, herunder internasjonale aspekter» og «[g]od kunnskap om sammenhengen mellom internasjonal rett og nasjonal rett».

Internasjonale fag inngår i de obligatoriske emnene fra 2. studieår, hvor studentene skal ha fagene Folkerett, Internasjonale menneskerettigheter og EØS-rett. På 3. studieår inngår emnet Rettshistorie som tar for seg rettens internasjonale historie. I valgdelen er det krav om at studentene må avlegge minst ett engelsk valgemenne.¹³ Fakultetet tilbyr til sammen 30 engelskspråklige emner, hvorav flere kan avlegges både på bachelor og masternivå.

I tillegg til de konkrete emnene er internasjonal rett en integrert del av læringsmålene til de aller fleste av fagene på rettsstudiet, fra 1. til 4. studieår. Ved innmelding av endringer av litteratur og/eller læringsmål blir alle ansvarlige faglærere rutinemessig bedt om å vurdere forslag til oppdaterte internasjonale kilder og fremmedspråklig litteratur i eget fag.

---

¹³ Kravet kan også oppfylles ved å reise på utveksling, skrive masteroppgaven på engelsk eller gjennomføre en engelsk prosedyrekonkurranse.

8 Læringsmiljø og infrastruktur

8.1 Læringsmiljø

Et viktig element i læringsmiljøet er introduksjonen til studiet for nye studenter. Ca. to uker ut i hvert semester arrangeres studiestart for de nye studentene på master i rettsvitenskap. Studiestartsuka arrangeres i samarbeid med Juristforeningen, og består av både sosialt og faglig innhold. Fakultetet innhenter tilbakemeldinger fra studentene i etterkant av uka som viser at de er svært fornøyde med opplegget. På bakgrunn av deres tilbakemeldinger og våre egne vurderinger gjøres det også løpende endringer i innholdet av de enkelte arrangementene. Fakultetet har bla. tatt inn et foredrag om retts hjelp i uka, satt inn en del tiltak for å fjerne drikkepress, frigjort noe tid for at studentene skal få hvile mellom arrangementene på dagtid og kveldstid, sterkt begrenset hvor mye innpass private aktører får i uka, samt jobbet aktivt med å få ut informasjon om studiet og studiehverdagen til studentene på en hensiktsmessig måte.

CELL gjennomførte høsten 2023 en større Læringsmiljøundersøkelse. Bakgrunnen for arbeidet med undersøkelsen var blant annet at læringsmiljøet ved Det juridiske fakultet tradisjonelt scorer relativt lavt i det årlige Studiebarometeret sammenliknet med andre disipliner og andre juridiske læresteder. Det var også ønskelig å se på virkning av flere større tiltak, som flytting til og samlokalisering i Domus Juridica, etableringen av CELL og fjerning av karakter på det første juridiske emnet i rettsstudiet. CELL ønsket også å få et bedre kunnskapsgrunnlag; det har gjennomgående vært for lav svarprosent på Studiebarometeret og SHoT til at en har kunnet gjøre gode analyser på grunnlag av undersøkelsene. Da Læringsmiljøundersøkelsen ble sendt ut, ble det gjort mange tiltak for å øke svarprosenten, og en oppnådde 24,06 %.

I egenevalueringen fra 2018 viste fakultetet til at studentene gjennomgående svarer at de får for lite kontakt med lærerne, og at det er for lite tilbakemeldinger på studiet. I Læringsmiljøundersøkelsen fra 2023 ser CELL særlig på samhandling med lærerne. Så mange som 72-85 % av respondentene svarte at faglærere tar seg tid på å svare studenter, skaper et trygt miljø og oppmuntrer til deltagelse i undervisningen, men bare 50 % var enig i at de fikk adekvate tilbakemeldinger på oppgaver.¹⁴

Som beskrevet i punkt 2.5 blir studentene jevnlig bedt om å komme med tilbakemelding på kvaliteten på emnene gjennom emneevalueringer, og studentene er representert i arbeidsgrupper og programrådet hvor avgjørelser om rettsstudiet blir tatt. Til tross for det svarer kun 23 % at de hadde muligheten til å påvirke utformingen av undervisningen.

Studentene opplever studiet som arbeidslivsrelevant. I Læringsmiljøundersøkelsen spurte CELL studentene også om den personlige relevansen, og 90 % av respondentene svarte at de kan følge temaer som interesser dem.

Konkurranseskultur kan bidra til høyt karakterpress, men respondentene i Læringsmiljøundersøkelsen svarer i all hovedsak at de samarbeider godt med andre medstudenter, og et flertall svarte at medstudenter deler informasjon. Men på påstanden «Jeg føler at det er en usunn konkurranse blant medstudenter» svarte én av to (50 %) at det var enige, mens 27 % svarte at de var uenige. På spørsmål om karakterpress svarte et overveldende flertall (80 %) at de er enige i at de føler på et slikt press.

---

¹⁴ Punkt 4.1. i CELL, Det juridiske fakultet, UiO ved Nasjida Noorestany, Alva Nåndal Kjensli, Malcolm Langford, Dan Uehara, Sehoya Cotner og Karoline Stensvik. *Læringsmiljø på Det juridiske Fakultet 2023*. 2024. <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf> hentet 21.05.2024.

Det er tre kilder som pekte seg ut som klare hovedkilder for karakterpress. Først og fremst svarer 76 % at dette presset er selvindusert, altså at det kommer fra dem selv. Tett etter følger arbeidsgivere; 71 % som oppgir dem som en hovedkilde, mens 60 % peker på medstudenter som hovedfaktor for opplevd karakterpress. Når det kommer til perioden før eksamen, rapporterer studentene et veldig høyt nivå av negativt stress. I undersøkelsen ble studentene spurt om de gruer seg til eksamen, hvor 71 % svarte at de gjorde det, mens kun 14 % gruer seg ikke.

I læringsmiljøundersøkelsen ser CELL særlig på om studentene opplever tilhørighet ved studiet (Sense of belonging), På direkte spørsmål om tilhørighet, svarte 63 % at de opplever en form for tilhørighet til fakultetet. En betydelig andel på 19 % var hverken uenig eller enig i om de opplevde en tilhørighet. 18% svarte at de ikke opplever tilhørighet. Disse svarene er analysert og sammenlignet med de andre faktorene som ble undersøkt for å finne svar på hva som kan bidra til å øke graden av tilhørighet. I rapporten ser CELL nærmere på svarene, både de kvantitative og fritekstsvarene for å finne hva som er de viktigste faktorene for at man føler tilhørighet ved fakultet. Fakultetet og CELL har i 2024 en egen arbeidsgruppe som skal gjennomgå rapporten og komme med forslag til tiltak som kan bedre læringsmiljøet og øke graden av tilhørighet blant studentene våre, denne arbeidsgruppen har også som mandat å vurdere tiltak som kan gjøres for å forbedre innholdet i studiestartsuka.

Alle studenter ved UiO har mulighet til å melde fra om positive og negative ting i læringsmiljøet gjennom Si fra-systemet. Fakultet har et gjennomsnittlig antall innmeldinger sett i forhold til størrelsen. I 2023 ble det ikke avdekket verken alvorlige kritikkverdige eller kritikkverdige forhold gjennom Si fra-systemet. Sakene som gjelder læringsmiljøet, behandles i Si-fra mottaket og tas videre enten med studiedekan eller dekan, avhengig av hva saken gjelder.

8.2 Fysisk infrastruktur

I 2019 begynte innflyttingen til et nytt bygg, Domus Juridica (DJ). Ved semesterstart i januar 2020 åpnet bygget for studentene. Før DJ sto ferdig, var fakultetet spredt på flere forskjellige lokaler i tillegg til de tre sentrumsbygningene på Karl Johan, med blant annet SMR i et eget bygg i Cort Adelers gate, Institutt for kriminologi og retts sosiologi i Domus Nova på St. Olavs plass, i tillegg til blant annet misjonssalen i Tullins gate og Edderkoppen teater på St. Olavs plass som undervisningslokaler.

Et av de viktigste formålene med Domus Juridica var dermed å samle fakultetet i færre bygninger, og å skape et bygg som ivaretok behov for både undervisningslokaler, og der det også var rom for ulike studentaktiviteter. I dag er fakultetet lokalisert i de tre gamle sentrumsbygningene i tillegg til DJ. De gamle bygningene er nå hovedsakelig ansatte-arealer, men det gjennomføres fortsatt noe undervisning her også, hovedsakelig i Domus Academica.

Domus Juridica eies av Entra. Universitetet i Oslo leier første til og med åttende etasje. Bygget er særskilt tilpasset Det juridiske fakultets virksomhet, siden vi har vært tiltenkt som bruker av disse etasjene helt fra skissestart.

Domus Juridica består av 10 etasjer og kjeller, og fakultetet benytter arealene i 1.- 8. etasje for studenter, ansatte og forskningsmiljøer. Bygget inneholder undervisningsarealer, lesesaler, kollokvierom, bibliotek og kantine samt diverse støttefunksjoner og arbeidsplasser for fakultets ansatte og administrasjon. Bygget er særskilt tilrettelagt for jusstudentenes læring og læringsmiljø, med mer studentaktiv undervisning og lokaler som tilrettelegger for samhandling. Intensjonen var at bygget skulle gi et løft for studentenes læringsmiljø.

På plan én finner man et romslig atrium som går fra gulv til tak, med bred hovedtrapp som går til plan seks. Denne fungerer som hovedferdselsåre for studentene. Informasjonssenter for studenter, auditorier, bibliotek og kantine kan nås fra første og andre plan. Studentorganisasjonene har egne lokaler på plan seks. Plan syv og åtte er hovedsakelig arealer for ansatte (blant annet SMR og IKRS).

I Læringsmiljøundersøkelsen fra 2023 fikk vi noen svar på hvordan Domus Juridica fungerer som læringsarena. Studentene ble spurt om de fysiske lokalene, og svarene viser at det er stor variasjon i hvor aktivt studentene bruker Domus Juridica som læringssted. Analysen viser at studenter som bruker fellesområder som gruppesofaer, grupperom og CELLS skrivelab, opplever det sosiale miljøet som bedre, noe som igjen gir bedre tilhørighet. Som en student skrev: «Det er lettere å dra på lesesalen og skolen for å jobbe og jeg får mer ut av studiene ved å føle at jeg kan spørre medstudenter om hjelp og å jobbe sammen osv.» Dette temaet var gjennomgående i fritekstsvarene: «jeg er veldig glad i gruppesofaene», «studentene trenger flere åpne soner med mulighet for å diskutere faglig», samt «et sted å bare være, slappe av eller mingle».

Mange studenter ga tilbakemelding om at de ønsker bedre ventilasjon (f.eks. luftkvalitet), temperaturkontroll og lys.

Det nye bygget er langt mer tilgjengelig for studenter med tilretteleggingsbehov enn de eldre bygningene ved Karl Johan. Domus Juridica oppfyller kravene til universell utforming av bygg. Det at studentene har undervisning, lesesaler og kantine i ett og samme bygg, gjør hverdagen langt lettere for dem.

9 Effekter av pandemien

Universitetet i Oslo stengte ned 12. mars 2020. Den fysiske stengningen førte til rekordrask digitalisering av undervisningen. Fakultetet oppnevnte en egen fagansvarlig for digital undervisning allerede dagen etter nedstengningen, og vi var raskt i gang med undervisning på digitale flater. Fakultet og CELL har fått ros for den raske omstillingen som ble gjort i mars 2020. Ikke bare la fakultetet svært raskt om til digital undervisning, men ansvarlig faglærer for digital undervisning og CELL bygget opp en ressursbank for fagansatte og startet en Nasjonal åpen facebookgruppe «Digital dugnad i høyere utdanning» for å hjelpe kollegaer å gjennomføre undervisningen sin digitalt.

UiO fulgte de nasjonale tiltakene og anbefalingene, så når smittesituasjonen tilsa det, så åpnet også fakultetet sine fysiske lokaler for studentene. Fakultetet prioriterte i perioden våren 2020 til høsten 2022 å legge til rette for fysisk studiestart. Dette fikk vi til alle semestrene med unntak av studiestart våren 2022, som i all hovedsak måtte gjennomføres digitalt grunnet oppblomstringen av omikron-varianten i desember 2021. Forelesninger i samme periode ble i all hovedsak gjennomført digitalt, og vi prioriterte å få gjennomført så mye smågruppeundervisning som lot seg gjøre innenfor smittevernstiltakene på campus.

Våren 2020 ble alle eksamener ved fakultetet gjennomført som hjemmeeksamen, og alle emnene i rettsstudiet fikk karakterskala Bestått/Ikke bestått med unntak av masteroppgaven. Hjemmeeksamen var eksamensformen til og med våren 2022, men vi gikk tilbake til ordinær karakterskala A-F høsten 2020. Fra og med høsten 2022 var vi tilbake med ordinær eksamensgjennomføring og skoleeksamen på de emnene som hadde dette som eksamensform.

I 2021 kom Kunnskapsdepartementet med en korona-relatert tiltakspakke for høyere utdanning som blant annet inneholdt øremerkede midler til lønn til studentassistenter. Fakultetet kunne i samarbeid med CELL oppskalere bruken av læringsassistenter i undervisningen og med det legge til rette for mer studentaktiv læring i små grupper.

Selv om fakultetet fikk til å gjennomføre fysisk studiestart de fleste av semestrene, og jobbet hardt for å få på plass så mye fysisk smågruppeundervisning som mulig, har den lange perioden med digital undervisning og lite aktivitet på campus, påvirket det sosiale og fysiske læringsmiljøet for studentene på rettsstudiet. Vi har ikke gjennomført en konkret undersøkelse av effekten. Mange av studentene som har svart på Læringsmiljøundersøkelsen er «korona-kull», men vi har ikke koblet svarene til dette i analysene. En kan spekulere i at resultatene hadde vært bedre hvis det ikke hadde vært pandemi, eksempelvis for studenter som startet opp i 2021 og fikk et redusert tilbud om fysisk undervisning i forhold til hva som er ordinært. Dette kan ses i sammenheng med at undersøkelsen peker mot at de studentene som er mye fysisk på campus, har en sterkere tilhørighet til fakultetet. SHoT-undersøkelsen i 2022 ble gjennomført ved utgangen av pandemiltakene, og viste at så mange som en av tre studenter kan ha en psykisk lidelse. I samme undersøkelse fra 2010 var det kun en av seks studenter som rapporterte det samme. I pressemeldingen fra 2022 om disse funnene vises det både til effekter av koronapandemien og digitaliseringen av studiehverdagen, og samfunnet generelt¹⁵.

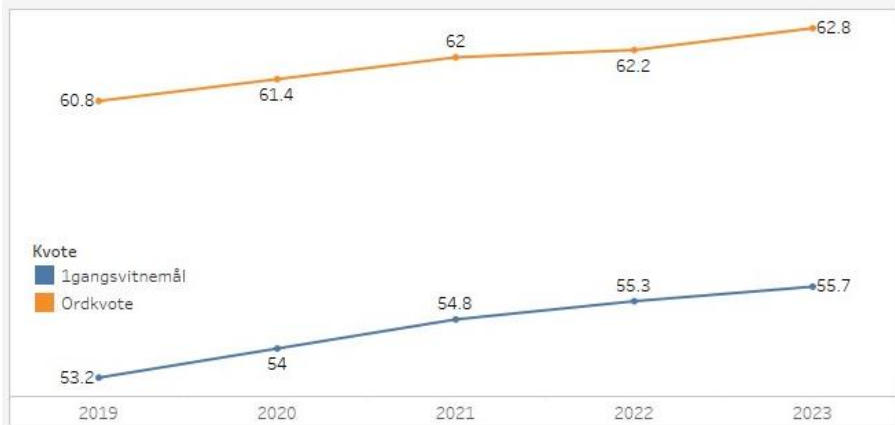
¹⁵ Studentenes helse- og trivselsundersøkelse. «En av tre studenter har alvorlige psykiske plager.» (2022) <https://studenthelse.no/presse-og-mediemateriell/pressmelding-shot-hovedfunn-2022/> hentet 14.05.2024.

10 Gjennomstrømming og arbeidslivsrelevans

10.1 Gjennomstrømming

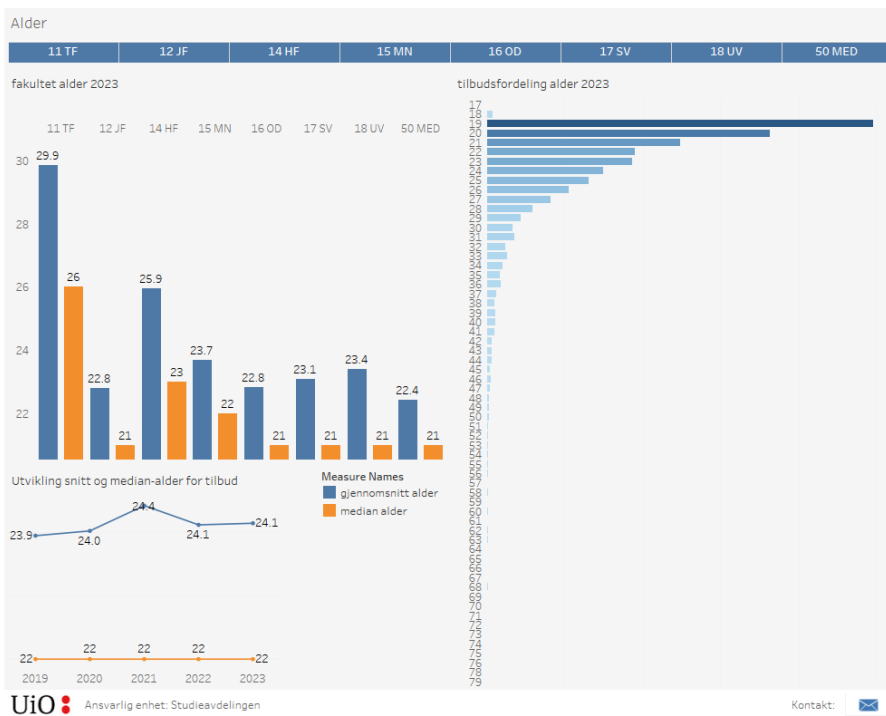
Studentene som starter på rettsvitenskap, har et høyt karaktersnitt fra videregående skole. Poenggrensen for de med førstegangsvitnemål har økt de siste årene og var i 2023 på 55,7.

Poenggrense i hver opptakskvote etter suppleringsopptaket (kun Samordna opptak)

Til tross for at det kreves høyt snitt for å komme inn, er det frafall på rettsstudiet. Studenter som faller fra, gjør det først og fremst etter 1. og 2. semester. Etter to semestre er det mellom 15-18 % av studentene som har sluttet, noe som kun øker til mellom 18-23 % ved sjette semester. Den største andelen av studenter på studiet er unge mennesker; 48 % av alle møtte studenter på første semester var mellom 18-20 år. Det er naturlig med en viss andel frafall blant denne gruppen, da dette er unge mennesker som forandrer mening om yrkesvalg og søker andre studier de ser passer dem bedre.

Studentene som tas opp til fakultetet via Samordna opptak/UHG er av de yngre ved UiO. Snittalderen er på 22.8 mot 24.1 for UiO samlet. Medianalderen ved JF er på 21 mot 22 ved UiO.

Når en trekker fra andel fullførte etter syv år og frafallet, er det ca. 10 % av studentgruppen som gjenstår som fortsatt er aktive på studiet, men som ikke har oppnådd grad. Dette kan ha sammenheng med sykdom, permisjon eller annen livssituasjon som har krevd at man har måttet sette studier på pause.

I egnevalueringen i 2018 bemerket vi at gjennomføringsgraden for masterstudiet i rettsvitenskap på normert tid er lav. Tabellen under viser imidlertid at gjennomføringsgraden ser ut til å bli gradvis bedre. Andelen som fullførte til normert tid, økte fra 21 % for 2012-kullet til 33 % for 2018-kullet.

Tabell: Gradsopptak (Tableau)

Kull	Andel fullførte til normert tid	Andel fullførte 5,5 år	Andel fullførte 6 år	Andel fullførte 6,5 år	Andel fullførte 7 år
Start 2012	21%	40%	55%	62%	65%
Start 2013	17%	35%	50%	60%	64%
Start 2014	18%	36%	52%	62%	66%
Start 2015	25%	44%	61%	69%	71%
Start 2016	23%	46%	62%	68%	72%
Start 2017	25%	46%	62%	67%	68%
Start 2018	33%	54%	56%	NA	NA

Det at studentene på rettsstudiet gjentar eksamener, fører til at de bruker lengre tid på å oppnå grad enn normalt. Studentene er også ambisiøse i den forstand at flere ønsker å avlegge flere emner enn hva som er nødvendig for å oppnå grad. Studenter som reiser på utveksling, avlegger gjerne også valgemner, gjennomfører praksis eller skriver stor master. Noen studenter avlegger en hel LLM-grad i utlandet i stedet for å kun å ta 30 studiepoeng enkeltemner. Som de aller fleste studenter i Norge, så arbeider også jusstudentene ved siden av studiene,¹⁶ og videre er det mange som tar på seg verv knyttet til studiehverdagen.

Fakultetet har opptak til studiet to ganger i året og tilbyr undervisning og eksamen i alle obligatoriske emner både høst og vår. Denne fleksibiliteten skiller seg fra andre studier ved UiO, hvor hovedregelen er både opptak og tilbud om obligatoriske emner kun én gang i året. Flexibiliteten kan på den ene siden brukes til å ta studiet raskere enn normalt. Det er teknisk mulig å avlegge ett studieår på ett semester, men det er det svært få studenter som gjør. Denne fleksibiliteten gjør også at det er «lettere» for studenter å være litt forsinket, da konsekvensen kun er ett semesters forsinkelse, ikke ett helt år. Det er sannsynlig at en modell med opptak kun en gang i året vil ha positive virkninger for gjennomføringsgraden, da studentene i større grad vil føle seg «tvunget» til å fortsette på neste emne dersom konsekvensen er et helt års forsinkelse. Fakultetet utredet muligheten for overgang til opptak kun en gang i året sist i 2010. Vi konkluderte da med at det var liten økonomisk gevinst med slik overgang. Dagens ordning med opptak to ganger i året gjør det noe lettere å gjennomføre for studenter som har tilretteleggingsbehov, og bidrar til høye tall for utreisende utvekslingsstudenter, da de står noe friere i når de legger et utenlandsopphold.

10.2 Arbeidslivsrelevans

På nettsidene til programmet beskriver vi arbeidslivsrelevansen til studiet blant annet slik:

Juristutdannelsen er et **profesjonsstudium**. Studiet kvalifiserer for ansettelse til juridiske yrker blant annet i rettsvesen, påtalemyndighet og politivesen, statlig og kommunal forvaltning, næringsliv, organisasjonsliv, utdanningssektoren og i forskningen.

Læringsmål og læringsutbytte

Studiet er og en **akademisk** utdanning. Det stiller krav til og oppøver din evne til en akademisk tilnærming; du skal være kritisk, objektiv og selvstendig når du behandler juridiske problemstillinger. Juristutdannelsen gir deg mulighet til å spesialisere deg innenfor forskjellige rettsområder og til å kombinere jus med andre fag. Du bestemmer altså i noen grad selv hva du lærer, slik at dine ferdigheter og din kompetanse kan tilpasses dine egne yrkesambisjoner og akademiske preferanser.

Vi legger altså vekt på at utdannelsen er et profesjonsstudium, men også at akademiske ferdigheter er relevante for juridisk arbeid og at studenten i noen grad skal kunne tilpasse studiet til egne yrkesambisjoner.

---

¹⁶ 84 % av respondentene i SHoT-undersøkelsen 2022 svarte at de hadde hatt inntektsgivende arbeid det siste året

I det siste Studiebarometeret scorer fakultetet relativt høyt på spørsmål om studenten opplever god informasjon om relevante yrker og hvordan studentens kompetanse kan brukes i arbeidslivet.

UiOs kandidatundersøkelse fra 2023 gir ytterligere indikasjoner på studiets arbeidslivsrelevans,¹⁷ men må leses med det forbehold at resultatene dekker alle studieprogrammene på fakultetet og ikke kun rettsvitenskap. Noen av resultatene er som følger:

- Samlet sett scorer fakultetet høyt på studentenes opplevelse av hvor etterspurte de er på arbeidsmarkedet, at utdanningen har gitt jobbmuligheter som svarer til forventningene, og at utdanningen har gitt kompetanse som er viktig i arbeidslivet (tabell 50).
- Totalt 89 % av respondentene fra Det juridiske fakultet at de opplever utdanningen sin som enten «svært relevant» eller «relevant» for sin nåværende jobb. Dette er nest høyest på UiO, bare slått av Odontologisk fakultet, hvor 95 % av respondentene melder det samme. Medisinsk fakultet ligger rett bak, med 84 %.
- 58 % av respondentene ved fakultetet sier at de fikk sin første jobb før fullført utdanning.
- 44 % av respondentene ved fakultetet hadde sin første jobb etter fullført grad i offentlig sektor, og 49 % i privat sektor. Kandidatene fordeler seg med andre ord relativt jevnt mellom offentlig og privat sektor.
- Når det gjelder kontakt med arbeidslivet som en del av studiene ved UiO, svarte fakultetets respondenter blant annet slik: 23 % hadde samarbeid med arbeidslivet om masteroppgave, 19 % gjennomførte valgfri praksis som ga studiepoeng, og 28 % hadde internship. 43 % deltok på forelesninger med gjesteforelesninger fra arbeidslivet. Nytteverdien av disse tiltakene vurderes generelt som høy.
- Under overskriften «Karrieretjenester/ -arrangement» ser vi blant annet at 31 % benyttet seg av jobbsøker-, CV- og søknadskurs, 47 % var på karriere- eller arbeidslivsdager på fakultetet og 37 % deltok på bedriftspresentasjoner gjennom studentforeninger.
- På spørsmål om hvordan UiO kunne rustet dem bedre for arbeidslivet, ønsker 48 % av fakultetets respondenter mer eller bedre mulighet for praksis i utdanningen, og 42 % mer arbeidslivsrettet undervisning.
- Studentene på fakultetet opplever i ganske høy grad at utdanningen ga evnen til å arbeide selvstendig (4,5 av 5), men mindre grad at utdanningen bygget samarbeidsevner (2,9 av 5) (tabell 44). Dette kan ses i sammenheng med at 15 % av fakultetets respondenter mener at UiO bør legge mer vekt på evnen til å arbeide selvstendig for å ruste studentene for samfunns- og arbeidslivet, mens 31 % mener at UiO bør legge mer vekt på samarbeidsevner (tabell 46).

I 2019 opprettet fakultetet et rådgivende arbeidslivspanel. Panelet består av syv medlemmer fra privat og offentlig arbeidsliv. Fakultetet inviterer til møte to ganger i året, og bruker møtene for holde god kontakt med arbeidslivet og forstå forventningene som møter de uteksaminerte kandidatene. Fakultetet orienterer om pågående prosesser og utvikling av rettsstudiet, og får tilbakemeldinger og innspill fra panelet som tas med i de videre prosessene¹⁸.

Det arrangeres semestervise arbeidslivsdager i regi av studentforeningene hvor studentene kan møte ulike arbeidsgivere. Karrieretjenesten ved UiO tilbyr to kurs: 1: Slik få du jobben. 2. Intervjukurs.

¹⁷ Universitetet i Oslo ved Asle Høgestøl og Olav Bjørnebekk. *Kandidatundersøkelsen 2023. Universitetet i Oslo. Grafisk rapport*. Rapport 5: 2024. <https://www.uio.no/om/tall-og-fakta/kandidatundersokelsen/kandidatundersokelsen-2023.pdf> hentet 21.05.2024.

¹⁸ Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. «Arbeidslivspanel for master i rettsvitenskap.» (2019/2023). <https://www.ius.uio.no/om/organisasjon/arbeidslivspanel/> hentet 21.05.2024.

Disse kursene er for alle studenter ved fakultetet. I tillegg tilbyr Karriere UiO individuell og direkte veiledning til studentene på fakultetet to timer annenhver uke.

11 Internasjonalisering og utveksling

Det internasjonale aspektet og internasjonalt samarbeid har alltid vært viktig for fakultetet. Økt internasjonal samhandling og internasjonaliseringen av retten har direkte betydning for utdanningen av jurister. Vi anser derfor internasjonalisering av studiene, både gjennom integrering av internasjonale komponenter i undervisningen, muligheter for mobilitet og en internasjonal campus, som et viktig virkemiddel for å oppnå målet om å tilby relevant utdanning av fremragende kvalitet.

Fakultet har utvekslingsavtaler med rundt 100 anerkjente læresteder i Europa, USA, Kina og Australia. Vi ønsker at våre studenter skal reise ut for å utvide sin faglige kunnskap, bli kjent med en annen retts- og undervisningskultur, tilegne seg et nytt språk og se faget fra et nytt perspektiv.

Oppbyggingen av rettsstudiet legger opp til utveksling på masternivå. Studenter som ønsker å reise på kortere studieopphold i løpet av de første 3 studieårene, har likevel muligheten til å erstatte et juridisk valgmenne (10 studiepoeng) på 3. studieår med for eksempel juridiske emner fra sommerskoler. Samtidig som muligheten for å reise på utveksling åpner seg i 4. og 5. studieår, er det også mulig å velge mellom en rekke andre studietilbud her hjemme: praksisordning, rettshjelptiltak som Jussbuss og JURK og en stor portefølje av valgmenner. Majoriteten av studentene velger dermed å bli ved UiO. Disse studentene møter internasjonale perspektiv som en integrert del av de obligatoriske fagene (blant annet har man i disse tatt høyde for betydningen av folkerett og europarett), og ved at det er obligatorisk å avlegge eksamen i minst ett valgmenne på engelsk for de studentene som ikke reiser på utveksling. Dette er også ment å øke kontakten mellom internasjonale og norske studenter. I tillegg kan studentene delta på valgmennet JUS5042 Moot Court, som gir 20 studiepoeng, der studentene deltar på en av flere mulige internasjonale prosedyrekonkurranser som del av emnet.

For å motivere studenter til å reise på utveksling avholder vi to årlige informasjonsmøter hvor vi presenterer fakultetets utreisemuligheter og der tidligere utvekslingsstudenter deler sine erfaringer. Studentene som er på utveksling, sender dessuten reisebrev som publiseres på nettsidene, og vi bruker sosiale medier som Facebook og Instagram for å synliggjøre utvekslingstilbudet og for å inspirere studentene til å reise på utveksling. I tillegg har vi såkalte takeovers og reels på Instagram, der utvekslingsstudenter presenterer ulike utvekslingssteder.

Tall fra de siste årene viser en markant nedgang av utvekslingsstudenter under koronapandemien. Etter pandemien er utvekslingstallene igjen på nivået før pandemien; i 2023 hadde vi et rekordhøyt antall utreisende studenter:

	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
Innreisende	240	195	210	105	125	230	210
Utreisende	150	140	140	75	75	135	160

Tabell: Utvekslingsstudenter (DBH) – DBH benytter avrunding til nærmeste 5 av personvern hensyn

De mest populære utreiselandene er Australia, USA, Italia, Portugal og Frankrike. Når det gjelder fakultetets innreisende utvekslingsstudenter, kommer en stor del av disse fra Italia, Tyskland, Frankrike og Spania.

Med etableringen av emnet «Praksis i Europa» har vi gitt våre studenter en ny mulighet til å utvide det internasjonale aspektet i utdanningen sin. Formålet med «Praksis i Europa» er å gi studenter på studieprogrammet en forståelse for hva praktisk juridisk arbeid går ut på og hvilke krav yrkeslivet stiller til juridisk kunnskap og juridisk yrkesrolle. Videre er målet at studenter skal kunne tilegne seg praktiske språkferdigheter, interkulturell kompetanse og forståelse av det europeiske arbeidsmarkedet. Samtidig legger emnet til rette for at studenter kan søke om finansiell støtte fra

Erasmus+-programmet (Erasmus+ for Traineeship) i forbindelse med et praksisopphold i Europa. I 2023 valgte 8 studenter dette emnet for å ha et praksisopphold i Europa.

For å oppnå fakultetets og UiOs ambisjon om økt internasjonalisering av studiene, har fakultetet vedtatt en internasjonaliseringsstrategi på studiesiden:

Internasjonaliseringsstrategi.¹⁹ Internasjonaliseringsstrategien gjelder for perioden 2023-2027, og har i hovedsak undervisning og studentenes hverdag i fokus. Strategien er utarbeidet av et eget utvalg med representanter fra fagmiljøet, studenter og administrasjonen ved fakultetet. Relevante instanser fra arbeidslivet er også konsultert. Strategien beskriver konkrete mål og tiltak som skal bidra til å sikre økt internasjonalisering av studiene på en målrettet og strukturert måte. Målene og tiltakene i strategien er strukturert tematisk etter følgende dimensjoner: 1. Internasjonalisering av studieprogrammer og campus; 2. Studentmobilitet og 3. Strategisk internasjonalt samarbeid.

Gjennom universitetsalliansen Circle U., der en av fakultetets faglig ansatte innehar en Academic Chair, er fakultetet involvert i å på sikt medvirke til å utvikle varierte former for utvekslingsmuligheter, som vil bidra til å øke det internasjonale aspektet i mastergraden i rettsvitenskap.

---

¹⁹ Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. «Internasjonaliseringsstrategi – studier. Juridisk fakultet, Universitetet i Oslo (2023-2027).» <https://www.ius.uio.no/om/strategi/internasjonaliseringsstrategi-ferdig-revidert-februar-2023-ny8.5.pdf> hentet 27.05.2024.

12 Kjønnsbalanse, likestilling og mangfold

Fakultetet mener at likestilling, inkludering og mangfold er en forutsetning for at vi skal kunne utøve vårt samfunnsmandat med å utdanne jurister som skal bidra til å løse viktige utfordringer for mennesker og institusjoner i samfunnet. For å sikre dette, bør sammensetningen av både studenter og ansatte speile befolkningen som helhet. I tillegg til at dette er viktig for juriststanden i samfunnet, mener vi at det også styrker arbeids- og studiemiljøet. Fakultetet arbeider derfor med likestilling, inkludering og mangfold i alle deler av organisasjonen, som nedfelt i fakultetets tiltaksplan for mangfold, likestilling og inkludering 2021-2024.²⁰

CELLS læringsmiljøundersøkelse fra 2023²¹ hadde et fritekstspørsmål om hvilke faktorer studentene knytter til opplevelse av tilhørighet til fakultetet. Et av de gjennomgående mønstrene i fritekstsvarene handlet om inkluderende/ekskluderende miljøer og (manglende) respekt for mangfold. Rapporten går ikke i detalj på hva dette handler om utover å nevne et eksempel som går på alkohol på arrangementer. Dette er noe fakultetet har jobbet med over lengre tid i forbindelse med studiestart, for å sikre at nye studenter som ikke drikker alkohol, av religiøse eller andre årsaker, også skal ha en mulighet til å føle seg inkludert fra starten. Fakultetet mener generelt at det er en sammenheng mellom mangfold blant studenter og ansatte og studentenes opplevelse av at mangfold respekteres.

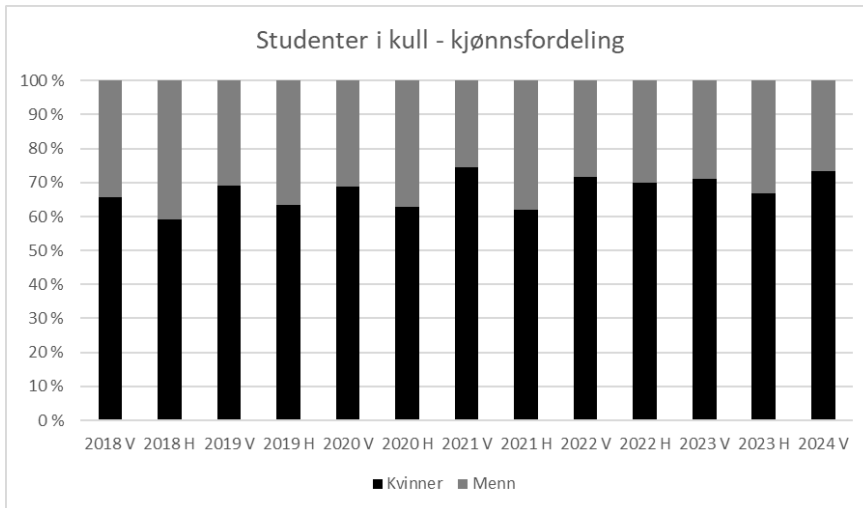
Når det gjelder rekruttering av studenter, ser vi over tid at andelen kvinner på studiet ligger rundt 60 % – 70 %.

Tabell X: Studenter i kull – kjønnsfordeling

---

²⁰ Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. «Tiltaksplan for mangfold, likestilling og inkludering 2021-2024.» (2022) <https://www.jus.uio.no/om/strategi/likestilling-mangfold/mangfold-likestilling-inkludering-21-24.html> hentet 21.05.2024.

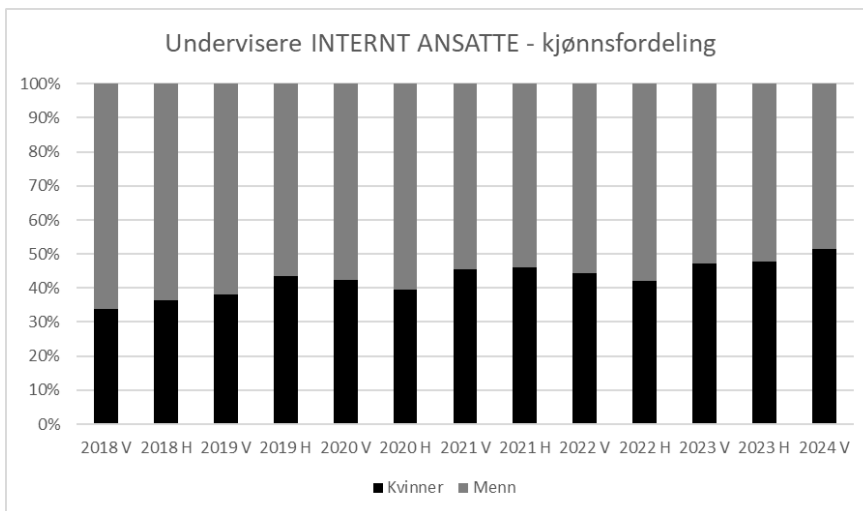
²¹ CELL, Det juridiske fakultet, UiO ved Nasjida Noorestany, Alva Nåmdal Kjensli, Malcolm Langford, Dan Uehara, Sehoya Cotner og Karoline Stensvik. *Læringsmiljø på Det juridiske Fakultet 2023*. 2024. <https://www.jus.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf> hentet 21.05.2024.

FS301.010 Studenter i studiekull

UiO har som langsiktig mål at alle studieprogrammer skal ha 40/60 kjønnsfordeling, men anser ikke kjønnsbalansen som særlig skjev før den er på 20/80.²² Fakultetet holder et øye med kjønnsbalansen på studiet, men har foreløpig ikke definert tiltak som handler direkte om å øke andelen menn.

Fakultetet har lenge jobbet for å få en jevn kjønnsbalanse blant de vitenskapelig ansatte. Kjønnsbalansen blant de interne underviserne (både faste og midlertidig ansatte) bikket våren 2024 over 50 % for første gang.

²² Universitetet i Oslo. «Tiltaksplan for mangfold, likestilling og inkludering 2021-2024.» (u.å.) https://www.uio.no/om/strategi/likestilling/tiltaksplaner/revidert-tiltaksplan_lim-2021-2024_07.02.2023.pdf hentet 22.05.2024.

Fakultetet har ikke statistikk på mangfold med utgangspunkt i andre kjennetegn enn kjønn, verken for studenter eller ansatte. Fakultetet har lenge hatt et uttalt mål om å øke rekrutteringen til vitenskapelige stillinger av nordmenn med annen etnisk bakgrunn enn norsk. Dette gjøres blant annet ved å presisere at fakultetet ønsker bred rekruttering til vit.ass.-stillinger, samt å etablere et samarbeid med studentforeningen Mino.Jur.

I 2022 fikk fakultetets utvalg for likestilling og mangfold (LIMU) gjort en kartlegging av mangfold i praktikumsoppgaver gitt til eksamen på de obligatoriske emnene de siste ti årene. Kartleggingen viste at mangfoldet er blitt bedre de siste årene, men at mange av oppgavene fortsatt er sentrert særlig om etnisk norske personer og norske kulturelle situasjoner. Kartleggingen setter eksamensoppgavenes tema i sammenheng med hva slags verden det er fakultetet sosialiserer jusstudentene inn i, og hva det gjør med følelsen av tilhørighet for studenter som sjelden eller aldri møter personer som ligner dem selv i eksamensoppgavene.²³

Siden 2023 har fakultetet i samarbeid med JSU og tidvis Mino.Jur delt ut to studentpriser knyttet til arbeidet med likestilling, inkludering og mangfold. Den ene prisen skal gå til beste masteroppgave om likestilling, inkludering og/eller mangfold ved et av fakultetets studieprogrammer.²⁴ Den andre prisen er Studentenes inkluderingspris. I 2023 skulle prisen gå til en student ved fakultetet «som har tatt initiativ til å motvirke rasisme, rasediskriminering og intoleranse. Studenten har bidratt til å motvirke polarisering og fremmet en forsonende, respektfull og samlende tone i en vanskelig debatt.» Prisen gikk da til jusstudent Celine Song Mee Nilsen, som grep inn da ansatte på en restaurant ble utsatt for rasistiske tilrop.²⁵ I 2024 tildeles prisen til en student eller studentorganisasjon for aktiviteter som fremmer mangfold og inkludering og motvirker diskriminering på ulike grunnlag.

---

²³ Jenny Graver. «Mangfold i eksamensoppgaver – bør vi ta livet av Peder Ås?» Lov og rett volum 62, utgave 10 (2023) side 667-673. DOI <https://doi.org/10.18261/lor.62.10.5> hentet 27.05.2024.

²⁴ Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. «Pris for beste masteroppgave om likestilling, inkludering og/eller mangfold.» (2024) <https://www.ius.uio.no/om/strategi/likestilling-mangfold/beste-masteroppgave-limu.html> hentet 22.05.2024.

²⁵ Martin Toft. «Ho sa ifrå om rasisme - jusstudentane gav henne inkluderingsprisen.» Uniforum 23. mars 2023 <https://www.uniforum.uio.no/nyheter/2023/03/ho-sa-ifra-om-rasisme--jusstudentane-gav-henne-ink.html> hentet 22.05.2024.

13 Forståelse og bruk av kunstig intelligens (KI)

2023: Kunstig intelligens (KI), bruk: I hvilken grad har du benyttet deg av kunstig intelligens (KI) i studiearbeidet ditt?

Nytt spørsmål i 2023

Filtre: All, All, JFM5-RV Rettsvitenskap (jus), All, 2023

Studieår: All

Studieprogram "Null" = samlet skåre for studieprogrammer på fakultetet med for få svarende per program (færre enn 6)

indeks eller .. Spørsmåltekst	2023					Grand Total	% of Total Antall studie...
	Bruker ofte	Bruker av og til	Bruker sjeldent	Bruker ikke	Ikke svart		
spørsmål I hvilken grad har du benyttet deg av kunstig intelligens (KI) i studiearbeidet ditt?	1% (2)	12% (17)	23% (31)	52% (71)	12% (16)	100% (137)	1% 52%

Bruken av og strategi for kunstig intelligens (KI) i undervisning og på eksamen er et omdiskutert tema i miljøene som har jussutdanning. Arbeidslivspanelet for master i rettsvitenskap²⁶ ved UiO har vært tydelig på at det er en forventning til at studentene skal oppøve seg kunnskap om KI og at de skal kunne forstå og anvende KI som del av sitt yrke som jurist. Ved Det juridiske fakultet, UiB, har en arbeidsgruppe nylig foreslått at jusstudentene skal kunne få bruke KI på eksamen, for å gjøre studentene i stand til å bruke disse verktøyene når de skal ut i arbeidslivet.²⁷ Studentene ble for første gang spurt om de bruker KI i eget studiearbeid som del av Studiebarometeret i 2023. 35 % av respondentene på rettsstudiet svarte at de bruker det sjeldent/av og til, mens hele 52 % av respondentene svarte at de ikke bruker dette.

Studenter på rettsstudiet kan velge å spesialisere seg på 5. studieår med profilen Jus og teknologi. I denne profilen inngår det flere valgemner hvor studentene vil få en dypere forståelse for de rettslige problemstillingene knyttet teknologi og KI, som *Legal Technology: Artificial Intelligence and Law*, *Robot Regulation* og *Programming for Lawyers*.

CELL har våren 2024 sendt inn en søknad om midler til utvikling av en KI-stige for masterstudiet i rettsvitenskap og et KI-kompetanseløft for ansatte ved fakultetet (vedlegg X). Prosjektet er i skrivende stund på forslagsstadiet og ikke vedtatt, men om prosjektet får midler, vil det settes opp et prosjekt ved fakultetet og CELL for å utarbeide en KI-stige (koblet til ferdighetsstigen). Stigen skal sikre at studentene utvikler en grunnleggende kritisk forståelse av og kreativ kompetanse om KI og jussen. Prosjektets andre mål er å bygge faglæreres kompetanse i spørsmål om KI og juss.

Samtidig som KI representerer et område som det skal bygges opp kunnskap og forståelse om, er det et verktøy som kan misbrukes av studentene. Mediebildet i 2023 og 2024 har vært preget av debatt rundt regler for fusk under eksamen, samtidig som antall hjemmeeksamener på rettsstudiet har økt etter pandemien. Fakultetet følger de sentrale reglene ved UiO for bruk av KI under hjemmeeksamen, det vil si at eksamenssvaret skal være studentens eget selvstendige arbeid og henviser til alle kilder en har hentet tekst fra. Ved utarbeidelse av eksamensoppgaver til hjemmeeksamen legges det gjerne opp til praktikum fremfor teori, og det brukes nye eksempler og kilder. Slike grep reduserer hvor mye studentene kan ha nytte av språkmodeller som ChatGPT under eksamen.

Vi vil i løpet av 2024 arbeide videre med å utforme en konkret strategi for KI i undervisning og forskning. Her må vi se nærmere på hvordan vi skal sikre at studentene oppøver nødvendig kunnskap og forståelse i løpet av studiet, samtidig som vi prøver studentene på en forsvarlig måte i lys av at slike verktøy er tilgjengelige.

²⁶ Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. «Arbeidslivspanel for master i rettsvitenskap.» (2019/2023). <https://www.jus.uio.no/om/organisasjon/arbeidslivspanel/> hentet 21.05.2024.

²⁷ Svendsen, Tinius. «Foreslår at jusstudent skal få bruke KI på eksamen.» Advokatbladet 27. mars 2024. <https://www.advokatbladet.no/eksamen-jusstudent-kunstig-intelligens/foreslar-at-jusstudent-skal-fa-bruke-ki-pa-eksamen/209943> hentet 27.05.2024.

Som en del av regjeringens forskningssatsning på kunstig intelligens lyser Forskningsrådet i 2024 ut 850 millioner kroner til å etablere fire til seks forskningssentre på kunstig intelligens. Utlysningen er todelt, med en obligatorisk frist for å sende inn skisse 7. juni og en hovedutlysning med frist i januar 2025.

I regi av professor Malcolm Langford har mange av fakultetets forskere med interesse for KI og juss gått sammen om å utvikle et konsept for en søknad fra fakultetet om et slikt senter. Det er i skrivende stund uklart om fakultetet skal søke alene eller sammen med ett eller flere andre søknadsinitiativer.

En av de planlagte arbeidspakkene skal uansett omhandle utdanning og policy. Innenfor denne arbeidspakken vil det være en plan om å utvikle og igangsette relevante undervisningsopplegg. Undervisningen skal gi grunnleggende kritiske og kreative ferdigheter nødvendig for å kunne jobbe med KI i offentlig og privat sektor, på en måte som ikke kommer i konflikt med prinsipper om rettsikkerhet.

Kilder

Rapporter

CELL, Det juridiske fakultet, UiO. *Rapport: Ferdighetsstigen. Versjon 2.0.* 2022. <https://www.ius.uio.no/cell/publikasjoner/rapporter/pdf/rapport-2.0-ferdighetsstigen.pdf> hentet 21.05.2024.

CELL, Det juridiske fakultet, UiO ved Nasjida Noorestany, Alva Nåmdal Kjensli, Malcolm Langford, Dan Uehara, Sehoya Cotner og Karoline Stensvik. *Læringsmiljø på Det juridiske Fakultet 2023.* 2024. <https://www.ius.uio.no/cell/dokumentasjonsbank/laringsmiljo/report-learning-environment-survey-cell-100424.pdf> hentet 21.05.2024.

Det juridiske fakultet, UiO. *Programevaluering av master i rettsvitenskap.* 2018. https://www.ius.uio.no/om/organisasjon/arbeidslivspanel/dokument/intern_evaluering_master-rettsvitenskap.pdf hentet 14.05.2024.

Det juridiske fakultet, UiO. *Periodisk evaluering av masterprogrammet i Rettsvitenskap* [ekstern evalueringsrapport]. 2018. https://www.ius.uio.no/om/organisasjon/arbeidslivspanel/dokument/evalueringssrapport_ekstern-master-rettsvitenskap.pdf hentet 21.05.2024.

Det juridiske fakultet, UiO. *Rapport fra arbeidsgruppe for 4. studieår.* 2023. <https://www.uio.no/for-ansatte/enhetssider/jus/ledelses-og-utvalgsmoter/pmr/moter/2023/M%C3%B8te%20vedlegg-og-dokumenter/rapport-fra-arbeidsgruppen-for-4.-studiear.pdf> hentet 14.05.2024.

Det juridiske fakultet, UiO. *Rapport emneevaluering ved JUS.* U.å. <https://www.uio.no/for-ansatte/enhetssider/jus/ledelses-og-utvalgsmoter/pmr/moter/2023/M%C3%B8te%203/dokumenter/rapport-emneevaluering-ved-jus.pdf> hentet 21.05.2024.

Det juridiske fakultet, UiO. *Sluttrapport fra arbeidsgruppe for integrering av kjønnsperspektiv i rettsstudiet.* Ved Anne Hellum. U.å. https://www.ius.uio.no/om/kjonnsperspektiver/Dokumenter/sluttrapport_kjonn.pdf hentet 21.05.2024.

Universitetet i Oslo ved Asle Høgestøl og Olav Bjørnebekk. *Kandidatundersøkelsen 2023. Universitetet i Oslo. Grafisk rapport.* Rapport 5: 2024. <https://www.uio.no/om/tall-og-fakta/kandidatundersokelsen/kandidatundersokelsen-2023.pdf> hentet 21.05.2024.

Nettsider

Nettsider ved Universitetet i Oslo

Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. «Forslag for å bedre kjønnsbalanse og øke kjønnsperspektiv på rettsstudiet. Utarbeidet av Anne Hellum og Ingunn Ikdahl på oppdrag av PMR ved Erling Hjelmeng.» (2019) <https://www.ius.uio.no/om/kjonnsperspektiver/forslag.html> hentet 21.05.2024.

Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. «Arbeidslivspanel for master i rettsvitenskap.» (2019/2023). <https://www.ius.uio.no/om/organisasjon/arbeidslivspanel/> hentet 21.05.2024.

Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. «Organisering [av CELL].» (2020/2024) <https://www.ius.uio.no/cell/om/organisasjon/index.html> hentet 21.05.2024.

Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. «Samarbeidsavtale mellom NAV og Det juridiske fakultet.» (2022) <https://www.ius.uio.no/ior/forskning/prosjekter/digivel/samarbeidsavtale-mellom-nav-og-det-juridiske-fakul.html> hentet 21.05.2024.

Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. «Tiltaksplan for mangfold, likestilling og inkludering 2021-2024.» (2022) <https://www.ius.uio.no/om/strategi/likestilling-mangfold/mangfold-likestilling-inkludering-21-24.html> hentet 21.05.2024.

Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. «Pris for beste masteroppgave om likestilling, inkludering og/eller mangfold.» (2024) <https://www.ius.uio.no/om/strategi/likestilling-mangfold/beste-masteroppgave-limu.html> hentet 22.05.2024.

Universitetet i Oslo. «Tiltaksplan for mangfold, likestilling og inkludering 2021-2024.» (u.å.) https://www.uio.no/om/strategi/likestilling/tiltaksplaner/revidert-tiltaksplan_lim-2021-2024_07.02.2023.pdf hentet 22.05.2024.

Andre nettsider

Studentenes helse- og trivselsundersøkelse. «En av tre studenter har alvorlige psykiske plager.» (2022) <https://studenthelse.no/presse-og-mediemateriell/pressmelding-shot-hovedfunn-2022/> hentet 14.05.2024.

Annet

Det juridiske fakultet, Universitetet i Oslo. «Internasjonaliseringsstrategi – studier. Juridisk fakultet, Universitetet i Oslo (2023-2027).» <https://www.ius.uio.no/om/strategi/internasjonaliseringsstrategi-ferdig-revidert-februar-2023-ny8.5.pdf> hentet 27.05.2024.

Graver, Jenny. «Mangfold i eksamensoppgaver – bør vi ta livet av Peder Ås?» *Lov og rett* volum 62, utgave 10 (2023) side 667-673.

Ikdahl, Ingunn, Anne Hellum, John Asland, Herman Bruserud, Maria Astrup Hjort, Bjørg Gudmundsdottir Jonassen og May-Len Skilbrei (red.). *Kjønn og rett. Kvinne-, kjønns- og likestillingsperspektiver i jusstudiet*. Cappelen Damm Akademisk, 2022. DOI <https://doi.org/10.23865/noasp.164> hentet 21.05.2024.

Nasjonalt fagorgan for juridiske fag. «Veiledning for bedømming av søkere til professorater og professoroppykk i rettsvitenskap.» Vedtatt i møte i Nasjonalt fagorgan for juridiske fag 25.06.2020. <https://www.uhr.no/f/p1/i44693ded-95fd-4607-be9e-faea4fc66fc/veiledning-for-bedømming-av-sokere-til-professorater-og-professoroppykk-i-rettsvitenskap-002.pdf> hentet 27.05.2024.

Svendsen, Tinius. «Foreslår at jusstudenter skal få bruke KI på eksamen.» *Advokatbladet* 27. mars 2024. <https://www.advokatbladet.no/eksamen-jusstudent-kunstig-intelligens/foreslar-at-jusstudenter-skal-fa-bruke-ki-pa-eksamen/209943> hentet 27.05.2024.

Toft, Martin. «Ho sa ifrå om rasisme - jusstudentane gav henne inkluderingsprisen.» *Uniforum* 23. mars 2023. <https://www.uniforum.uio.no/nyheter/2023/03/ho-sa-ifra-om-rasisme--jusstudentane-gav-henne-ink.html> hentet 22.05.2024.

Vedlegg

- Mandatet for den interne evalueringen
- Status ferdighetsstigen
- Diverse fra studiebarometeret?

Indeks: faglig og sosialt miljø
 Filtre: All, All, JFM5-RV Rettsvitenskap (jus), All
 Studieår: Null, 2, 5

Indeks eller... Spørsmålstekst	2018	2019	2020	2021	2022	2023	svær
indeks							
Indeks fysisk læringsmiljø og infrastruktur	3.4	3.3		4.3			
Indeks faglig og sosialt læringsmiljø + fysisk læringsmiljø og infrastruktur (indeks for alle læringsmiljø-spm)	3.3	3.2		3.9			
Indeks faglig og sosialt læringsmiljø	3.2	3.0	3.1	3.4	3.3	3.4	
spørsmål							
Hvor tilfreds er du med: Det sosiale miljøet blant studentene på studieprogrammet	3.2	3.0	3.0	3.3	3.1	3.1	
Hvor tilfreds er du med: Det faglige miljøet blant studentene på studieprogrammet	3.5	3.2	3.4	3.6	3.4	3.6	
Hvor tilfreds er du med: Miljøet mellom studentene og de faglig ansatte på studieprogrammet	2.9	2.8	2.8	3.2	3.3	3.5	
Hvor tilfreds er du med: Bibliotek og bibliotekstjenester	4.2	3.9		4.5			
Hvor tilfreds er du med: IKT-tjenester (f.eks. læringsplattformer, programvare og PC-tilgang)	3.6	3.7		4.2			
Hvor tilfreds er du med: Lokaler for undervisning og øvrig studiearbeid	2.6	2.5		4.3			
Hvor tilfreds er du med: Utstyr og hjelpemidler i undervisningen	3.2	3.0		4.2			

Tabell: Indeks: faglig og sosialt miljø (Studiebarometeret)